

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

TVIRTINU
Direktorius

**VIEŠŲJŲ VIETINIO IR (ARBA) NACIONALINIO TELEFONO RYŠIO
PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ VARTOTOJAMS FIKSUOTOJE VIETOJE,
VIEŠŲJŲ TARPTAUTINIO TELEFONO RYŠIO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ
VARTOTOJAMS FIKSUOTOJE VIETOJE,
VIEŠŲJŲ VIETINIO IR (ARBA) NACIONALINIO TELEFONO RYŠIO
PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS, IŠSKYRUS
VARTOTOJUS, FIKSUOTOJE VIETOJE,
VIEŠŲJŲ TARPTAUTINIO TELEFONO RYŠIO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ
PASLAUGŲ GAVĖJAMS, IŠSKYRUS VARTOTOJUS, FIKSUOTOJE
VIETOJE,
RINKŲ TYRIMŲ ATASKAITA**

2013 m. _____ d. Nr. (43.4) LD-
Vilnius

Vilnius, 2013

TURINYS

1. ĮVADAS	3
1.1. ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ RINKŲ TYRIMŲ TEISINIS PAGRINDAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE	3
1.2. RINKŲ TYRIMŲ APŽVALGA	6
2. RINKŲ APIBRĖŽIMAS	9
2.1. PRADINĖS PASLAUGOS APIBRĖŽIMAS	9
2.2. PASLAUGŲ TIPAI IR JŲ TEIKIMO BŪDAI.....	10
2.3. NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS IR (ARBA) NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKŲ APIBRĖŽIMAI	14
2.3.1. Paslaugų pakeičiamumas iš paklausos pusės.....	15
2.3.2. Paslaugų pakeičiamumas iš pasiūlos pusės	21
2.3.3. Geografinė aprėptis.....	22
2.4. TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS IR (ARBA) TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKŲ APIBRĖŽIMAI	24
2.4.1. Paslaugų pakeičiamumas iš paklausos pusės.....	24
2.4.2. Paslaugų pakeičiamumas iš pasiūlos pusės	28
2.4.3. Geografinė aprėptis.....	29
3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS	31
3.1. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS RINKOJE	31
3.1.1. Rinkos dydis ir struktūra	32
3.1.2. Kainų pokyčiai.....	34
3.1.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija	37
3.1.4. Plėtros barjerai.....	38
3.2 TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKOJE	40
3.2.1. Rinkos dydis ir struktūra	40
3.2.2. Kainų pokyčiai.....	42
3.2.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija	44
3.2.4. Plėtros barjerai.....	45
3.3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS RINKOJE	48
3.3.1. Rinkos dydis ir struktūra	48
3.3.2. Kainų pokyčiai.....	49
3.3.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija	51
3.3.4. Plėtros barjerai.....	51
3.4. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKOJE	53
3.4.1. Rinkos dydis ir struktūra	53
3.4.2. Kainų kitimas.....	54
3.4.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija	55
3.4.4. Plėtros barjerai.....	56

1. ĮVADAS

1.1. ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ RINKŲ TYRIMŲ TEISINIS PAGRINDAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE

2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (Žin., 2004, Nr. 69-2382) (toliau – Įstatymas). Įstatymas perkėlė Europos Sąjungos naujosios reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę. Įstatymu ir jo pakeitimais perkelti šie Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 1997 m. lapkričio 28 d. Tarybos sprendimas 97/838/EB dėl Europos bendrijos pritarimo, kiek tai susiję su jos kompetencija, PPO derybų dėl pagrindinių telekomunikacijų paslaugų rezultatams (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 11 skyrius, 27 tomas, p. 69).

2. 1998 m. kovo 30 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl principų, taikomų organizacijoms, atsakingoms už vartotojų ginčų sprendimą ne teismo tvarka.

3. 1998 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/84/EB dėl sąlygine prieiga grindžiamų paslaugų ir sąlyginės prieigos paslaugų teisinės apsaugos (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 6 skyrius, 3 tomas, p. 147).

4. 1999 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/5/EB dėl radijo ryšio įrenginių ir telekomunikacijų galinių įrenginių bei abipusio jų atitikties pripažinimo (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 23 tomas, p. 254).

5. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 676/2002/EB dėl radijo spektro politikos teisinio reguliavimo pagrindų Europos bendrijoje (Sprendimas dėl radijo spektro) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 317).

6. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Prieigos direktyva).

7. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/20/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų leidimo (Leidimų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 337) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37).

8. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 349) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Pagrindų direktyva).

9. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 367) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL 2009 L 337, p. 11).

10. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 514) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL 2009 L 337, p. 11).

11. 2002 m. rugsėjo 16 d. Komisijos direktyva 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkoje (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 8 skyrius, 2 tomas, p. 178).

12. 2003 m. liepos 25 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl vietos nustatymo informacijos elektroninių ryšių tinkluose siekiant teikti vietos nustatymu pagrįstas pagalbos skambučių paslaugas tvarkymo.

13. 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/108/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su elektromagnetiniu suderinamumu, suderinimo, panaikinanti Direktyvą 89/336/EEB (OL 2004 L 390, p. 24).

14. 2008 m. birželio 20 d. Europos Komisijos direktyva 2008/63/EB dėl konkurencijos telekomunikacijų galinių įrenginių rinkose (OL 2008 L 162, p. 20).

Įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – RRT) tikslas – veiksminga konkurencija elektroninių ryšių srityje, efektyvus elektroninių ryšių išteklių naudojimas bei užtikrinta elektroninių ryšių paslaugų vartotojų teisių apsauga.

Įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje išdėstyti RRT uždaviniai:

1) užtikrinti sąlygas, reikalingas veiksmingai konkurencijai elektroninių ryšių, pirmiausia perduodant informacijos turinį elektroninių ryšių tinklais, rinkose, taip pat užtikrinti, kad nebūtų diskriminuojami ūkio subjektai, teikiantys elektroninių ryšių tinklus ir (arba) elektroninių ryšių paslaugas, bei skatinti elektroninių ryšių infrastruktūros plėtrą ir vystymą;

2) užtikrinti elektroninių ryšių paslaugų gavėjų, įskaitant neįgaliųjų, senyvo amžiaus ir specialių socialinių poreikių turinčių paslaugų gavėjų (fizinį asmenų, dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčių, neįgijusių arba praradusių gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime), teisių ir teisėtų interesų apsaugą, ypač užtikrindama paprastas ir nebrangias ginčų sprendimo procedūras ir skatinant viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo sąlygų ir tarifų skaidrumą, ir pagal kompetenciją užtikrinti galimybę naudotis universaliosiomis paslaugomis bei galimybę galutiniams paslaugų gavėjams turėti prieigą prie pasirinktos informacijos ir ją platinti teisės aktų nustatyta tvarka, taip pat galimybę naudotis pasirinkta programine įranga ir paslaugomis;

3) skatinti efektyvias ilgalaikes investicijas ir naujovių diegimą, taip pat elektroninių ryšių plėtrą;

4) užtikrinti efektyvų elektroninių ryšių išteklių naudojimą, taip pat, kad būtų pakankamai nacionalinių telefono ryšio numerių išteklių, reikalingų viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms, kad numeracijos planai ir procedūros būtų taikomi tokiu būdu, kuris užtikrintų vienodas visų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų galimybę, ypač užtikrindama, kad ūkio subjektai, kuriems skirti nacionalinių telefono ryšio numerių ištekliai, nediskriminuotų kitų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų, kiek tai susiję su numeracijos sekomis, naudojamomis jų paslaugoms pasiekti;

5) pagal savo kompetenciją užtikrinti, kad Lietuvos Respublikoje naudojama aparatūra ir įrenginiai atitiktų Lietuvos Respublikoje galiojančius privalomus reikalavimus, užtikrinti aparatūros ir įrenginių elektromagnetinį suderinamumą;

6) pagal kompetenciją skatinti Europos Sąjungos vidaus rinkos plėtrą ir suderintą elektroninių ryšių reguliavimą Europos Sąjungoje;

7) bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis, tarp jų ir Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, kad būtų užtikrinta žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo teisė, kiek tai susiję su asmens duomenų tvarkymu;

8) užtikrinti, kad operatoriai ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjai vykdytų įpareigojimus, kurie gali būti nustatyti valstybės gynybos, nacionalinio saugumo ir viešosios tvarkos palaikymo interesais, taip pat ypatingų situacijų atvejais;

9) užtikrinti, kad viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai įgyvendintų tinkamas technines ir organizacines priemones savo teikiamų viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų saugumui ir vientisumui užtikrinti.

Konkurencijos priežiūros elektroninių ryšių srityje RRT siekia, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos,

užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje (Įstatymo 14 straipsnio 1 dalis).

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalis numato, kad RRT atliekamo rinkos tyrimo tikslas – siekti, kad elektroninių ryšių srityje būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje. To paties straipsnio 20 dalis nustato, kad atlikdama rinkos tyrimą, kurio metu sprendžia, ar ūkio subjektas turi didelę įtaką rinkoje, ir nustatydamą įpareigojimus didelę įtaką rinkoje turintiems ūkio subjektams, RRT atsižvelgia į atitinkamas tarptautinių sutarčių ir (arba) susitarimų nuostatas ir pagal kompetenciją užtikrina šių sutarčių bei (arba) susitarimų laikymąsi ir įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad RRT nustato rinkos tyrimo taisykles. Rinkos tyrimo taisyklės yra patvirtintos RRT direktoriaus 2004 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V–297 (Žin., 2004, Nr. 141–5174) (toliau – Taisyklės).

Taisyklės parengtos:

- 1) vadovaujantis Įstatymu;
- 2) įgyvendinant Pagrindų direktyvą;
- 3) įgyvendinant Prieigos direktyvą;
- 4) atsižvelgiant į 2007 m. gruodžio 17 d. Komisijos rekomendaciją 2007/879/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL 2007 L 344, p. 65) (toliau – Rinkų rekomendacija);

- 5) atsižvelgiant į 2002 m. Komisijos gaires dėl rinkos tyrimo nustatant didelę įtaką rinkoje pagal Bendrijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą (toliau – Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės);

- 6) atsižvelgiant į 2008 m. spalio 15 d. Komisijos rekomendaciją 2008/850/EB dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos 7 straipsnyje numatytų pranešimų, terminų ir konsultacijų (OL 2008 L 301, p. 23) (toliau – Pranešimų rekomendacija);

- 7) atsižvelgiant į Europos reguliuotojų grupės elektroninių ryšių tinklams ir paslaugoms bendrą poziciją dėl požiūrio į tinkamas priemones naujoje reguliavimo sistemoje (ERG (03) 30 rev1 bei ERG (06) 33) (toliau – Bendra pozicija dėl priemonių).

RRT atlieka Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, (toliau – Nacionalinių skambučių Vartotojams) rinkos, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, (toliau – Tarptautinių skambučių Vartotojams) rinkos, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, (toliau – Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams) rinkos, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, (toliau – Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams) rinkos (toliau visos kartu – Rinkos) tyrimus vadovaudamasi:

1. Pagrindų direktyva;
2. Įstatymu;
3. Taisyklėmis;
4. RRT direktoriaus 2012 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. 1V-525 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, ir Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų“;

5. RRT direktoriaus 2012 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1102 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams, fiksuotoje vietoje, Viešųjų

tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, ir Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų terminų pratęsimo“;

6. RRT direktoriaus 2012 m. lapkričio 26 d. įsakymu Nr. 1V-1748 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, ir Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų terminų pratęsimo“;

bei atsižvelgdama į:

1. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės;
2. Rinkų rekomendaciją;
3. Pranešimų rekomendaciją;
4. Bendrą poziciją dėl priemonių;

5. 2003 m. vasario 11d. Europos Komisijos rekomendacijos 2003/311/EB dėl atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų elektroninių ryšių srityje, reikalaujančių *ex-ante* reguliavimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos, aiškinamąjį memorandumą (toliau – Aiškinamasis memorandumas)

6. Europos Reguliuotojų Grupės (angl. *European Regulators group*, ERG) dokumentu „Trijų kriterijų taikymo gairės“ (angl. *Guidance on the application of the three criteria*¹) (toliau – Trijų kriterijų taikymo gairės).

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 3 dalį, RRT atlieka rinkos tyrimą Europos Komisijai priėmus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, arba sprendimą, nustatantį Europos Sąjungos rinką, arba pakeitus šiuos teisės aktus.

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 4 dalį, RRT turi teisę atlikti rinkos tyrimą:

- 1) suinteresuotų ūkio subjektų prašymu;
- 2) valstybės ar savivaldybių institucijų prašymu;
- 3) savo iniciatyva.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad rinkos tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

1) atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;

2) tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas;

3) Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

RRT parengtoje Nacionalinių skambučių Vartotojams, Tarptautinių skambučių Vartotojams, Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams ir Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų tyrimų ataskaitoje (toliau – Ataskaita) pateikiama Rinkų tyrimų apžvalga bei aukščiau nurodytų Rinkų tyrimų procedūrų etapų analizė.

1.2. RINKŲ TYRIMŲ APŽVALGA

2007 m. rugsėjo 4 d. – 2008 m. rugsėjo 30 d. laikotarpiu atlikti Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos tyrimai (tiriamasis laikotarpis 2006 m. sausio 1 d. – 2007 m. birželio 30 d.). Minėtu laikotarpiu Nacionalinių

¹ ERG (08) 21 Galutinis pranešimas apie 3 kriterijų testą 080604
http://www.erg.eu/streaming/erg_08_21_erg_rep_3crit_test_final_080604.pdf?contentId=545221&field=ATTACHED_FILE

skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų tyrimai atlikti, vadovaujantis RRT direktoriaus 2007 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. 1V-985 „Dėl mažmeninių Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimo“, kurių metu ūkio subjektas TEO LT, AB buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkose. Šių rinkų tyrimų rezultatai patvirtinti RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymais Nr. 1V-818 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“, Nr. 1V-819 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“, Nr. 1V-820 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje, vietoje rinkos apibrėžimo“ ir Nr. 1V-821 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“².

2005 m. lapkričio 29 d. – 2006 m. rugsėjo 18 d. laikotarpiu atlikti Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkos ir Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos tyrimai (tiriamasis laikotarpis 2002 m. sausio 1 d. – 2005 m. gruodžio 31 d.). Tarptautinių skambučių Vartotojams ir Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų tyrimai atlikti vadovaujantis RRT direktoriaus 2005 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. 1V-1041 „Dėl mažmeninių fiksuoto telefono ryšio rinkų tyrimų“, kurių metu ūkio subjektas TEO LT, AB buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Tarptautinių skambučių Vartotojams ir Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkose. Šių rinkų tyrimų rezultatai patvirtinti RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymais Nr. 1V-991 „Dėl Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“, Nr. 1V-992 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“, Nr. 1V-993 „Dėl Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“ ir Nr. 1V-994 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“³.

2012 m. Rinkų tyrimai pradėti vadovaujantis Įstatymo 16 straipsnio 4 dalimi, RRT direktoriui priėmus 2012 m. balandžio 24 d. įsakymą Nr. 1V-525 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų“. Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų tiriamasis laikotarpis yra 2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d., Tarptautinių skambučių Vartotojams ir Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų tiriamasis laikotarpis yra 2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.

Rinkų tyrimų tikslas – siekti, kad Rinkose būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką atitinkamose Rinkose turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti įtaka Rinkose.

² Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos tyrimų ataskaitą ir Tarnybos direktoriaus įsakymus, priimtus atlikus šių rinkų tyrimus, galima rasti Tarnybos interneto svetainėje, adresu <http://rrt.lt/lt/verslui/konkurencijos-prieziura/didele-itaka-turintys-hn5f.html>; prisijungimo laikas: 2012-07-04.

³ Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkos ir Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos tyrimų ataskaitą ir Tarnybos direktoriaus įsakymus, priimtus atlikus šių rinkų tyrimus, galima rasti Tarnybos interneto svetainėje, adresu <http://rrt.lt/lt/verslui/konkurencijos-prieziura/didele-itaka-turintys-hn5f.html>; prisijungimo laikas: 2012-07-04.

RRT 2012 m. balandžio 26 d. raštu Nr. (43.4) 1B-1609 „Dėl rinkų tyrimų anketos“ informavo viešųjų telefono ryšio paslaugų, teikiamų fiksuotoje vietoje, teikėjus⁴ (toliau – respondentai) apie RRT interneto svetainėje skelbiamą Rinkų tyrimų anketą (toliau – Anketa). Rinkų tyrimų metu apklausti 38 respondentai.

Rinkų tyrimams atlikti buvo naudojama informacija, gauta respondentams užpildžius ir pateikus Anketas RRT, bei kita RRT turima ar viešai paskelbta informacija.

Išvada: remdamasi Anketos respondentų pateikta informacija ir kita RRT ar viešai pateikta informacija, RRT atliko Rinkų tyrimus ir parengė Ataskaitą.

⁴ Viešųjų telefono ryšio paslaugų, teikiamų fiksuotoje vietoje, teikėjas – ūkio subjektas, teikiantis vartotojams ir (arba) paslaugų gavėjams viešąsias telefono ryšio paslaugas viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu.

2. RINKŲ APIBRĖŽIMAS

2.1. PRADINĖS PASLAUGOS APIBRĖŽIMAS

Nacionalinių skambučių Vartotojams, Tarptautinių skambučių Vartotojams, Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos yra nurodytos 2003 m. vasario 11 d. Komisijos rekomendacijos 2003/311/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (toliau – 2003 m. Rekomendacija) priedo 3–6 punktuose. 2003 m. Rekomendacijoje nurodyta, kad šios paslaugos yra mažmeninės paslaugos, t. y. paslaugos, kurios teikiamos galutiniams paslaugų gavėjams⁵. Tačiau Rinkos nėra nurodytos Rinkų rekomendacijos priede.

Šiame Ataskaitos skyriuje apibrėžiant pradines paslaugas yra vadovaujamasi Įstatyme bei kituose teisės aktuose nurodytų sąvokų apibrėžimais. Įstatymo 3 straipsnio 78 dalyje *viešosios telefono ryšio paslaugos* apibrėžiamos kaip visuomenei prieinamos paslaugos, skirtos tiesiogiai arba netiesiogiai siųsti ir gauti nacionalinius arba nacionalinius ir tarptautinius skambučius naudojant atitinkamą telefono ryšio numerį ar numerius, nurodytus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane, patvirtintame Tarybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 1V-1104 (Žin., 2005, Nr. 147-5386)⁶. Atsižvelgiant į tai, galime apibendrinti, kad visų Rinkų paslaugas sudaro atitinkami skambučiai. Kaip apibrėžta Įstatymo 3 straipsnio 55 dalyje, *skambutis* yra viešųjų telefono ryšio paslaugų priemonėmis sukurtas sujungimas, suteikiantis dvipusio ryšio galimybę. Rinkų pavadinimuose yra nurodyta, kad Rinkų paslaugos, t. y. viešosios telefono ryšio paslaugos, yra teikiamos fiksuotoje vietoje, o viešuoju ryšių tinklu, kurio galiniai taškai yra fiksuoti, Įstatymo 3 straipsnio 72 dalyje yra apibrėžiamas *viešasis fiksuotojo ryšio tinklas*. Apibendrinant, darytina išvada, kad atitinkamos Rinkų paslaugos yra skambučiai viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose.

Rinkų pavadinimuose yra išskiriamos trys viešųjų telefono ryšio paslaugų rūšys:

1. Vietinis skambutis – skambutis į nacionalinį geografinį numerį⁷, nurodytą Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane ir esantį toje pačioje numeracijos zonoje⁸ kaip ir skambinantysis abonentas⁹ (toliau – Vietinis skambutis).

2. Nacionalinis skambutis – skambutis į nacionalinį geografinį arba negeografinį numerį¹⁰, nurodytą Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane ir esantį kitoje numeracijos zonoje nei skambinantysis abonentas (toliau – Nacionalinis skambutis).

3. Tarptautinis skambutis – skambutis į užsienio valstybių operatorių¹¹ viešuosius ryšių tinklus, naudojant Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane nurodytus tarptautinius prefiksus (toliau – Tarptautinis skambutis).

⁵ Galutinis paslaugų gavėjas – paslaugų gavėjas, kuris neteikia viešųjų ryšių tinklų ar viešųjų elektroninių ryšių paslaugų (Įstatymo 3 str. 23 d.).

⁶ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=368153

⁷ Geografinis numeris – numeris, kurio paskirties kodas nurodo geografinę vietovę. (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 p. 3 pastraipa)

⁸ Numeracijos zona – numerių, turinčių tą patį paskirties kodą, visuma. (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 p. 9 pastraipa) Geografinės numeracijos zonos visiškai atitinka šiuo metu galiojančią administracinę suskirstymą.

⁹ Abonentas – asmuo, kuris yra viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo sutarties su šių paslaugų teikėju šalis. (Įstatymo 3 str. 1 d.)

¹⁰ Negeografinis numeris – numeris, kuris nėra geografinis numeris (trumpasis numeris, viešojo judriojo telefono ryšio numeris arba paslaugų numeris). (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 d. 8 pastraipa)

¹¹ Operatorius – ūkio subjektas, teikiantis ar turintis teisę teikti viešąjį ryšių tinklą ar susijusias priemones. (Įstatymo 3 str. 32 d.)

Rinkų paslaugų (toliau visos kartu – Paslaugos) pavadinimuose, nurodytuose 2003 m. Rekomendacijos priedo 3–6 punktuose, taip pat įvardinami du galutinių paslaugų gavėjų tipai, kuriems teikiamos Rinkų paslaugos:

1. Vartotojai, kai vartotojas Įstatymo 3 straipsnio 69 dalyje apibrėžiamas kaip fizinis asmuo, kuris naudojasi ar pareiškia norą naudotis viešosiomis elektroninių ryšių paslaugomis nesusijusiems su jo amatu, verslu ar profesija tikslams, tai yra vartotojo asmeniniais, šeimos ar namų ūkio poreikiams tenkinti.

2. Paslaugų gavėjai, išskyrus vartotojus, kai paslaugų gavėjas Įstatymo 3 straipsnio 33 dalyje apibrėžiamas kaip asmuo, kuriam teikiamos viešosios elektroninių ryšių paslaugos ar kuris kreipėsi dėl jų teikimo.

Išvada:

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad:

1. Pradinės viešosios vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugos, teikiamos vartotojams (toliau – Vartotojai) fiksuotoje vietoje – viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu teikiami vietiniai ir (arba) nacionaliniai skambučiai Vartotojams.

2. Pradinės viešosios vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugos, teikiamos paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus (toliau – Paslaugų gavėjai), fiksuotoje vietoje – viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu teikiami vietiniai ir (arba) nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams.

3. Pradinės viešosios tarptautinio telefono ryšio paslaugos, teikiamos Vartotojams fiksuotoje vietoje – viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu teikiami tarptautiniai skambučiai Vartotojams.

4. Pradinės viešosios tarptautinio telefono ryšio paslaugos, teikiamos Paslaugų gavėjams fiksuotoje vietoje – viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu teikiami tarptautiniai skambučiai Paslaugų gavėjams.

2.2. PASLAUGŲ TIPAI IR JŲ TEIKIMO BŪDAI

Anketose respondentų buvo prašoma pateikti informaciją apie Paslaugas, kurios buvo teiktos Lietuvos Respublikos teritorijoje 2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu (Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkose) ir (arba) 2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu (Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkose). Išanalizavus Anketose pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad paslaugų teikėjai atitinkamais tiriamaisiais laikotarpiais, nurodytais šioje pastraipoje, Lietuvos Respublikos teritorijoje teikė 8 tipų Paslaugas, diferencijuojant pagal galutinio paslaugos gavėjo renkamą numerio rūšį (žr. 1 lentelę): 7 Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas ir 1 tipo Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas. Taip pat pažymėtina, kad išskirtina atskira skambučių rūšis – skambučiai taksofonu.

1 lentelė. Paslaugų tipai, diferencijuojant pagal galutinio paslaugų gavėjo renkamą numerio rūšį

	Nacionaliniai skambučiai Vartotojams	Nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams	Tarptautiniai skambučiai Vartotojams	Tarptautiniai skambučiai Paslaugų gavėjams
Vietinis skambutis	X	X		
Skambučiai trumpaisiais numeriais ¹²	X	X		
Skambučiai paslaugų numeriais ¹³	X	X		
Tarpmiestinis skambutis ¹⁴	X	X		
Skambutis į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus	X	X		
Skambutis į Lietuvos Respublikos viešuosius judriojo ryšio tinklus	X	X		
Skambučiai į internetą, kai abonentai jungiasi komutuojuama linija	X	X		
Tarptautinis skambutis			X	X

Nagrinėjamaiais laikotarpiais Paslaugos buvo teikiamos 5 būdais (žr. 2 lentelę):

1. Metaline vytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network*) ir ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network*) technologijas, taip pat naudojant interneto protokolo (angl. *Internet Protocol*, IP) pagrindu veikiančią duomenų perdavimo technologiją (toliau – IP technologija).

2. Bendraašio kabelio linija, naudojant IP technologiją. Bendraašio kabelio linijomis dažniausiai yra perduodami audiovizualiniai signalai, t. y. jos yra naudojamos kabelinės televizijos (toliau – KTV) paslaugas teikti. Norint šiomis linijomis teikti Paslaugas, turi būti įdiegta IP technologija, kurių pagrindu realizuojamas balso perdavimas, t. y. teikiamos Paslaugos.

3. Šviesolaidine ryšio linija, nutiesta iki galutinio paslaugos gavėjo patalpos (angl. *Fibre to the Home*, FTTH), naudojant IP technologijas.

4. Ekranuotos vytos poros linija (angl. *Shielded Twisted Pair*, STP), neekranuotos vytos poros linija (angl. *Unshielded Twisted Pair*, UTP) (toliau abi kartu – UTP ir STP linijos), naudojant IP technologiją. UTP ir STP linijos dažniausiai yra naudojamos vietinių tinklų (angl. *Local Area Network*, LAN) ir šviesolaidinėmis ryšio linijomis, nutiestomis iki pastato (angl. *Fibre to the Building*, FTTB), grįstų tinklų tiesimui.

5. Belaidžio ryšio linija, naudojant judriojo ryšio standarto GSM (angl. *Global System of Mobile Communications*, GSM) technologiją (toliau – GSM technologija), yra įrengiama abonentų patalpoje išskirtinai Paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių įrengti laidinę liniją ar tokios galimybės yra neproporcingai brangios. Ši infrastruktūra dažniausiai yra įrengiama geografinėse vietovėse, nutolusiose nuo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo.

Paslaugos, teikiamos naudojant IP technologiją, nepriklausomai nuo ryšio linijos, kuria teikiama atitinkama paslauga, dar vadinamos VoIP (angl. *Voice over Internet Protocol*; toliau – VoIP). VoIP paslaugos Rinkų tyrime yra traktuojamos, kaip tam tikrą kokybę turinčios paslaugos, kurioms teikti yra suteikiamas telefono ryšio numeris, nurodytas Nacionaliniame telefono ryšio

¹² Trumpasis numeris – trijų, keturių, penkių ar šešių skaitmenų numeris (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 p. 26 pastraipa). Trumpuosius numerius iš serijų 13XX, 14XX, 15XX, 16XX gali naudoti savo nuožūra tik šių teikėjų viešosioms telefono ryšio paslaugoms teikti naudojamuose viešuosiuose ryšių tinkluose (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 40 p.). Trumpieji numeriai iš serijos 18XX gali būti naudojami tik pristatymo, transporto ir (arba) informacinių paslaugų teikimui (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 51 p.). Trumpieji numeriai iš serijos 19XXX skirti netelekomunikacijų paslaugų teikimui (Nacionalinio telefono ryšio numeracijos plano 3.10 p.).

¹³ Paslaugų numeriai – negeografiniai aštuonių skaitmenų numeriai iš serijų 7XXXXXXX, 8XXXXXXX ir 9XXXXXXX, skirti paslaugoms teikti viešaisiais fiksuotojo ir judriojo ryšio tinklais (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 p. 18 pastraipa). Paslaugų numerių iš serijos 7XXXXXXX, 8XXXXXXX ir 9XXXXXXX paskirtis yra nurodyta Nacionalinio telefono ryšio numeracijos plano 6, 7 ir 8 punktuose.

¹⁴ Tarpmiestinis skambutis – tai skambutis, kuris užbaigiamas savame tinkle, kitoje numeracijos zonoje.

numeracijos plane, ir yra galimybė inicijuoti bei priimti skambučius iš (i) viešojo ryšių tinklo. Nagrinėjamos VoIP paslaugos neapima tokių daugiafunkčių paslaugų kaip *Skype* ar pan.

Paslaugos gali būti teikiamos tiek nuosavu tinklu, tiek naudojantis kito operatoriaus teikiama viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūra, nepriklausomai kuria iš aukščiau nurodytų linijų teikiamos Paslaugos. Pavyzdžiui, Paslaugos metaline vytos poros linija, naudojantis kito operatoriaus teikiama tinklo infrastruktūra, gali būti teikiamos naudojantis kito operatoriaus teikiamomis individualaus pasirinkimo arba išankstinio pasirinkimo paslaugomis. Individualus pasirinkimas (angl. *Carrier Selection*, CS) – abonentų teisė naudotis bet kurio viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo teikiamomis viešosiomis telefono ryšio paslaugomis, surinkus paslaugų teikėjo pasirinkimo kodą (10XX), ir (arba) Išankstinis pasirinkimas (angl. *Carrier Pre-Selection*, CPS) – abonentų teisė naudotis bet kurio viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo teikiamomis viešosiomis telefono ryšio paslaugomis, nerenkant paslaugų teikėjo pasirinkimo kodo (10XX) ir skambinimo metu neatliekant jokios kitos papildomos procedūros, skirtos paslaugų teikėjui pasirinkti.

Skirtingomis technologijomis teikiamoms Paslaugoms gali būti naudojami skirtingi galiniai įrenginiai. Galinis įrenginys – tai leidžiantis priimti ir (arba) perduoti informaciją įrenginys ar jo atitinkama dalis, skirti tiesiogiai ar netiesiogiai bet kokiomis priemonėmis būti prijungti prie viešųjų ryšių tinklų¹⁵. Tačiau galutiniam paslaugų gavėjui nusprendus pakeisti Paslaugų teikimo būdą, nebūtina keisti galinio įrenginio: paslaugų teikėjai užtikrina Paslaugų teikimą, naudodami tam tikras technines priemones, kurios nesukuria jokių kliūčių Vartotojui ar Paslaugų gavėjui vieną Paslaugų teikimo būdą pakeisti kitu.

2 lentelė. Paslaugų teikimo būdai

Linijos	Technologija
1. Metalinė vytos poros linija	ISDN, PSTN, IP technologijos
2. Bendraašio kabelio linija	IP technologija
3. Šviesolaidinė ryšio linija (FTTH)	IP technologija
4. STP ir UTP linijos	IP technologija
5. Belaidžio ryšio linija	GSM technologija

Išanalizavus respondentų Anketose pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad 2011 m. pabaigoje Lietuvos Respublikos teritorijoje Paslaugas teikė 36 paslaugų teikėjai, 19, t. y. daugiau nei pusė iš jų (52,8 proc.), teikė visas 4 Paslaugas (žr. 3 lentelę). Daugiausia – 29 teikėjai (80,6 proc.) teikė Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugas.

3 lentelė. Paslaugų teikėjai

Eil. Nr.	Paslaugų teikėjo pavadinimas	Nacionaliniai skambučiai Vartotojams	Nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams	Tarptautiniai skambučiai Vartotojams	Tarptautiniai skambučiai Paslaugų gavėjams
1	TEO LT, AB	X	X	X	X
2	UAB „Linkotelus“			X	X
3	UAB „Solocomas“				X
4	AB „Lietuvos radijo ir televizijos centras“	X	X	X	X
5	UAB „Telekomunikacijų grupė“	X		X	
6	UAB „Tele2 fiksuotas ryšys“	X	X	X	X
7	UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	X	X	X	X
8	UAB „Gigatelis“				X
9	AB „Lietuvos geležinkeliai“	X	X	X	X

¹⁵ Įstatymo 3 str. 22 d.

10	VĮ „Infostruktūra“		X		
11	UAB „CUBIO“	X	X	X	X
12	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“	X	X	X	X
13	UAB „CSC Telecom“	X	X	X	X
14	UAB „Baltnetos komunikacijos“		X		X
15	UAB „Balticum TV“	X	X		
16	UAB „Roventa“	X		X	
17	UAB „Teletinklas“	X	X	X	X
18	UAB „Marsatas“	X		X	
19	SPLIUS, UAB	X	X	X	X
20	UAB „Radijo elektroninės sistemos“	X	X	X	X
21	UAB „Eurofonas“			X	X
22	A. Judicko individuali įmonė	X	X	X	X
23	UAB „Res vera“			X	
24	UAB „Cgates“	X	X	X	X
25	UAB „Mikrovisatos TV“	X	X	X	X
26	UAB „Zirzilė“	X	X		
27	UAB „Vinita“	X	X	X	X
28	UAB „Init“	X	X	X	X
29	UAB „Transteleservis“	X	X	X	X
30	UAB „Medium group“	X		X	
31	UAB „Telco Consulting Group“				X
32	UAB „Agon Networks“	X		X	
33	UAB „KAVAMEDIA“	X		X	
34	UAB „Skylink LT“			X	X
35	UAB „Proitas“	X	X	X	X
36	UAB „UkmNet“	X	X	X	X
Iš viso:		27	23	29	26

Lyginant šiame Ataskaitos skyriuje aukščiau išvardytus Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipus (žr. 1 lentelę), teiktus Lietuvos Respublikos teritorijoje tiriamuoju laikotarpiu (2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.), bei jų teikimo būdus (žr. 2 lentelę) su 2008 m. rugsėjo 30 d. atliktų Rinkų tyrimų¹⁶ metu identifikuotais Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipais ir jų teikimo būdais, darytina išvada, kad nebuvo pradėta teikti nei nauji Nacionalinių skambučių Vartotojams, nei nauji Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipai bei nebuvo baigta teikti nei vienas iš 2008 m. rugsėjo 30 d. atliktų Rinkų tyrimų metu identifikuotų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipų, ir kad Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkoje ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje neatsirado naujų Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų teikimo būdų bei nebuvo atsisakyta nei vieno

¹⁶ Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų ataskaita (3 ir 5 rinkos) – Vilnius, 2008, 2.3. skyrius, P. 11–14 ir 6.3. skyrius, P. 55–58.

2008 m. rugsėjo 30 d. Ataskaitoje identifikuoto Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdo.

2008 m. rugsėjo 30 d. atliktų Rinkų tyrimų Ataskaitoje Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdai buvo suklasifikuoti kitaip (metalinės vytos poros linija, KTV tinklais, individualiu pasirinkimu (10XX) ir (arba) išankstiniu pasirinkimu, IP technologijos pagrindu teikiamos Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos), tačiau turinio prasme tie paslaugų teikimo būdai yra analogiški šio tyrimo metu nagrinėjamiems Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdams.

Lyginant šiame Ataskaitos skyriuje aukščiau išvardytas Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipus (žr. 1 lentelę), teiktus Lietuvoje Respublikos teritorijoje tiriamuoju laikotarpiu (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.), bei jų teikimo būdus (žr. 2 lentelę) su 2006 m. rugsėjo 18 d. atliktų Rinkų tyrimų¹⁷ metu identifikuotais Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipais ir jų teikimo būdais, darytina išvada, kad nebuvo pradėta teikti nei nauji Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų, nei nauji Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipai bei nebuvo baigta teikti nė vienas iš 2006 m. rugsėjo 18 d. atliktų Rinkų tyrimų metu identifikuotų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipų, ir kad Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkoje ir Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje neatsirado naujų Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų teikimo būdų bei nebuvo atsisakyta nė vieno 2006 m. rugsėjo 18 d. Ataskaitoje identifikuoto Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdo.

2006 m. rugsėjo 18 d. atliktų Rinkų tyrimų Ataskaitoje Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdai buvo suklasifikuoti kitaip (metalinės vytos poros linija, KTV tinklais, individualiu pasirinkimu (10XX) ir (arba) išankstiniu pasirinkimu, IP technologijos pagrindu teikiamos Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos), tačiau turinio prasme tie paslaugų teikimo būdai yra analogiški šio tyrimo metu nagrinėjamiems Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdams.

Išvada:

Lietuvos Respublikos teritorijoje 2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos teiktos 5 būdais ir 7 tipais, diferencijuojant pagal galutinio paslaugos gavėjo renkamą numerio rūšį ir paslaugų gavėjų grupę. 2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos teiktos 5 būdais ir 1 tipu, diferencijuojant pagal galutinio paslaugos gavėjo renkamą numerio rūšį ir paslaugų gavėjų grupę. Paslaugas atitinkamų tiriamųjų laikotarpių pabaigos duomenimis teikė 36 Paslaugų teikėjai.

2.3. NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS IR (ARBA) NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKŲ APIBRĖŽIMAI

Kaip nustatyta Taisyklių 15 punkte, „atitinkamą rinką sudaro visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (ar) paskirtį, taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos struktūrą tiriamoje rinkoje“.

¹⁷ Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų ataskaita (4 ir 6 rinkos) – Vilnius, 2006, 2.3. skyrius, P. 12-15 ir 6.3. skyrius ir P. 44-47.

Šiame Ataskaitos skyriuje bus atliekama Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams tiriamuoju laikotarpiu (2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) teiktų paslaugų pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu analizė, vertinant šių paslaugų savybes, naudojimą ir kainas, bei nustatoma šių atitinkamų rinkų geografinė aprėptis.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje (žr. 2 lentelę), Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos tiriamuoju laikotarpiu teiktos šiais būdais:

1. Metaline vytos poros linija;
2. Bendraašio kabelio linija;
3. Šviesolaidine ryšio linija (FTTH);
4. UTP ir STP linijomis (FTTB ir LAN);
5. Belaidžio ryšio linija.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje (žr. 1 lentelę), tiriamuoju laikotarpiu teikti šie Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipai, diferencijuojant pagal galutinio paslaugų gavėjo renkamą numerio rūšį:

1. Vietinis skambutis;
2. Skambutis paslaugų numeriais;
3. Skambutis trumpaisiais numeriais;
4. Tarpmiestinis skambutis;
5. Skambutis į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus;
6. Skambutis į Lietuvos Respublikos viešuosius judriojo ryšio tinklus;
7. Skambutis į internetą, kai abonentai jungiasi komutuojuama linija.

Taip pat išskiriamas atskiras Nacionalinio skambučio tipas – skambutis taksofonu.

2.3.1. Paslaugų pakeičiamumas iš paklausos pusės

Įprastai, siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą iš paklausos pusės, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Tai atliekama, tiriant galimą pirkėjų reakciją į mažą ilgalaikį santykinį kainų padidėjimą, t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamos prekės, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje¹⁸.

Pirmiausia tikslinga ištirti, ar Vartotojams ir Paslaugų gavėjams teikiami skambučiai yra tarpusavyje pakeičiami iš paklausos pusės. Vertinant technines Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo savybes, skambučiai, teikiami Vartotojams ir Paslaugų gavėjams yra identiški. Tačiau, 2011 m. IV ketv. duomenimis, vidutinė Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų kaina¹⁹ buvo 2,7 ct/min. (be PVM), o vidutinė Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kaina²⁰ – 15 ct/min. (be PVM) t. y. daugiau nei 5 kartus didesnė negu Vartotojams. Be to, Paslaugų gavėjai dažnai Paslaugas perka, skelbdami konkursą ir ieškodami geriausių pasiūlymų, nes vienu sandoriu perkamos Paslaugos yra skirtos tam tikram abonentų skaičiui. Tuo tarpu Vartotojai niekada netaiko tokio Paslaugų pirkimo modelio, o yra sudaroma sutartis su vienu abonentu. Todėl paslaugų, teikiamų Vartotojams ir atitinkamų paslaugų, teikiamų Paslaugų gavėjams, teikėjų taikomos pardavimo strategijos yra skirtingos,

¹⁸ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimo Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ (Žin. 2000, Nr. 19-487) 8 punktas.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=96400&p_query=&p_tr2=2

¹⁹ Paskaičiuota, kaip pajamų už Nacionalinius skambučius Vartotojams ir jų inicijuotų skambučių trukmės santykis (kaina be PVM).

²⁰ Paskaičiuota, kaip pajamų už Nacionalinius skambučius Paslaugų gavėjams ir jų inicijuotų skambučių trukmės santykis (kaina be PVM).

paslaugų teikėjai dažnai turi atskirus paslaugų pardavimo padalinius, priklausomai nuo galutinio paslaugos gavėjo. Įvertinus vidutinės Nacionalinių skambučių Vartotojams ir vidutinės Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams kainų dydžius, kainodaros ypatumus ir jų skirtumą, darytina išvada, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra nepakeičiamos iš paklausos pusės kainos atžvilgiu ir negali būti įtrauktos į tą pačią rinką.

Šiame Ataskaitos skyriuje atliekant Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės analizę, pirmiausia atliekama skirtingais būdais teikiamų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo analizė, įvertinant šių paslaugų funkcionalumą ir (arba) kainas galutinio atitinkamos paslaugos gavėjo požiūriu.

Daugiausia skambučių Vartotojams ir Paslaugų gavėjams (įskaitant Nacionalinius skambučius ir Tarptautinius skambučius kartu) teikiama metaline vytos poros linija (2011 m. IV ketv. duomenimis, 89,2 proc. visų linijų²¹). Todėl atliekant šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėjamų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės analizę, pagrindine Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslauga bus laikomi atitinkami skambučiai, teikiami metaline vytos poros linija, kurios atžvilgiu bus vertinamas kitais būdais teikiamų paslaugų pakeičiamumas.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje, Lietuvos Respublikos teritorijoje Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra teikiamos ir kitomis ryšio linijomis nei metalinės vytos poros linijos. Bendraašio kabelio linijos plačiausiai naudojamos kabelinės televizijos tinklų tiesimui, kurių pagrindinė paskirtis yra audiovizualinių signalų perdavimas (mokamos televizijos paslaugų teikimas). Tačiau šiomis linijomis, naudojant IP technologiją, gali būti (yra) teikiamos viešosios telefono ryšio paslaugos (IP telefonija). Skambučių teikimo būdas bendraašio kabelio linija užtikrina Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų funkcionalumą ir paslaugų savybes, analogiškas atitinkamų skambučių, teikiamų metalinėmis vytos poros linijomis, funkcionalumui ir savybėms.

Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos taip pat yra teikiamos šviesolaidinėmis ryšio linijomis bei STP ir UTP linijomis, naudojant IP technologiją. Šiomis linijomis dažniausiai yra teikiamos interneto prieigos paslaugos, tačiau paslaugų teikėjai siūlo ir kitas plačiajuosčio ryšio paslaugas, tarp jų ir VoIP paslaugas. Pagal funkcionalumą metaline vytos poros linija, šviesolaidine ryšio linija bei UTP ir STP linijomis teikiamos Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra identiškos. Todėl visomis šiomis linijomis teikiamos Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugos laikytinos pakeičiamomis iš paklausos pusės, o visomis šiomis linijomis teikiamos Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos laikytinos taip pat pakeičiamomis iš paklausos pusės.

Vietinės belaidžio ryšio linijas, naudojant GSM technologiją, Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugoms teikti naudoja tik TEO LT, AB. Vietinė belaidžio ryšio linija, naudojant GSM technologiją, yra įrengiama abonentų patalpoje išskirtinai Paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių įrengti laidinę liniją ar tokios galimybės yra neproporcingai brangios. Ši infrastruktūra dažniausiai įrengiama geografinėse vietovėse, nutolusiose nuo viešojo fiksotojo ryšio tinklo. Kadangi Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos belaidžio ryšio linijomis, naudojant GSM technologiją, teikiamos labai ribotoje teritorijoje ir tik išimtinėmis aplinkybėmis, šiuo būdu teikiamos paslaugos nėra laikomos pakeičiamomis Nacionalinių

²¹ Ryšio linijų skaičius atitinka abonentų skaičių.

skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis, teikiamomis kitomis ryšio linijomis.

Įvertinus visus Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdus ir jų savybes pagal funkcionalumą, svarbu aptarti kainodaros aspektus. Galutinio vartotojo požiūriu, perkant atitinkamas paslaugas, nėra svarbu, koku būdu jos teikiamos – svarbiausias dėmesys skiriamas kainoms. Atsižvelgiant į tai, kad paslaugų teikėjai, teikiantys Nacionalinio skambučio paslaugą keliais skirtingais būdais (paslaugų teikimo būdai pateikti šios Ataskaitos 2 lentelėje), savo standartiniuose pasiūlymuose²² neišskiria skirtingų kainų skirtingiems Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdams, darytina išvada, kad galutiniam paslaugų gavėjui technologijos nedaro įtakos, renkantis vienu ar kitu būdu teikiamas atitinkamas paslaugas.

Skirtingais būdais ir atitinkamomis technologijomis teikiamų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų gavimui naudojami galiniai įrenginiai gali skirtis. Galutiniam paslaugų gavėjui nusprendus pakeisti Paslaugų teikimo būdą, nebūtina keisti galinio įrenginio: paslaugų teikėjai užtikrina Paslaugų teikimą, naudodami tam tikras technines priemones, kurios nesukuria jokių kliūčių Vartotojui ar Paslaugų gavėjui vieną Paslaugų teikimo būdą pakeisti kitu.

Taigi, įvertinus Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų, teikiamų metalinėmis vytos poros linijomis, bendraašio kabelio linijomis, šviesolaidinėmis ryšio linijomis, UTP ir STP linijomis funkcionalumą ir kainas, matyti, kad šios skirtingais būdais teikiamos paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Kadangi išskiriamas atskiras skambučio tipas – skambutis taksofonu, tikslinga įvertinti skambučių taksofonu ir kitų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumą galutinio paslaugų gavėjo požiūriu. Vadovaujantis Įstatymo 31 straipsnio 1 dalies 2 punktu, taksofonu teikiamos viešosios telefono ryšio paslaugos yra viena iš universaliųjų paslaugų, kurių teikimas Lietuvos Respublikos teritorijoje turi būti užtikrintas. Vadovaujantis Universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių, patvirtintų RRT direktoriaus 2011 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1V-889 (Žin., 2011, Nr. 116-5495)²³, 14 punktu, teikėjai, teisės aktų nustatyta tvarka pripažinti turinčiais didelę įtaką prisijungimo prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje, nuo jų pripažinimo turinčiais didelę įtaką rinkoje dienos privalo teikti universaliasias paslaugas. Skambučius taksofonu tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2011 m. gruodžio 31 d.) teikė tik TEO LT, AB, kuri RRT direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1217 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje“ (Informaciniai pranešimai, 2006, Nr. 91-905)²⁴ ir RRT direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1219 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje“ (Informaciniai pranešimai, 2006, Nr. 91-907)²⁵ yra pripažinta turinčia didelę įtaką Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje ir turinčiu didelę įtaką Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje.

Skambučių taksofonu funkcionalumas, kainos ir kitos savybės yra vienodos tiek Vartotojams, tiek Paslaugų gavėjams. Šio tipo skambučiai yra teikiami metaline vytos poros linija, naudojant PSTN technologiją, tačiau šių paslaugų funkcionalumas galutinio paslaugos gavėjo požiūriu skiriasi nuo kitų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams teikiamų paslaugų tipų. Skambinant taksofonu yra žymiai labiau

²² http://www.vox.lt/standartiniai_tarifai; <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>; <http://www.ntt.lt/article/archive/18/>; prisijungimo laikas: 2012-11-29

²³ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=407087&p_query=&p_tr2=2

²⁴ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=288173&p_query=&p_tr2=2

²⁵ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=288175&p_query=&p_tr2=2

ribojama skambinimo vietos pasirinkimo galimybė nei atliekant bet kurio kito tipo skambutį. Skambinant taksofonu taikoma kitokia atsiskaitymo tvarka, sumokant prieš gaunant paslaugą, tuo tarpu už kitų tipų paslaugas susimokama po paslaugos suteikimo. Be to, skambutis taksofonu praktiškai yra vienos krypties skambučio paslauga: nors teoriškai galima paskambinti į taksofoną, tačiau realiai taip nėra daroma.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, skambučiai taksofonu laikytini papildoma paslauga²⁶ kitų tipų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugoms, todėl skambučiai taksofonu nėra laikomi tinkamu pakaitalu kitiems Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipams ir nėra įtraukiami nei į Nacionalinių skambučių Vartotojams rinką, nei į Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinką.

Toliau šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėjama, ar skirtingų tipų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos, diferencijuojant pagal galutinio paslaugų gavėjo renkamą numerio rūšį, (žr. Ataskaitos 2.2 skyrių, 1 lentelę) yra pakeičiamos iš paklausos pusės, galutinio atitinkamos paslaugos gavėjo požiūriu, įvertinant šių paslaugų funkcionalumą ir kainas. Kaip nurodyta šio Ataskaitos skyriaus pradžioje, išskiriami 7 Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipai. Vienas iš tipų atitinka Vietinio skambučio, kiti 6 – Nacionalinio skambučio apibrėžimus (žr. Ataskaitos 2.1 skyrių).

Nagrinėjant Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų, diferencijuojant pagal galutinio paslaugų gavėjo renkamą numerio rūšį, iš paklausos pusės, ir atsižvelgiant į tai, kad paslaugų teikėjai skambučius į nacionalinius geografinius ir negeografinius²⁷ numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, kurie apima Vietinį skambutį, Tarpmiestinį skambutį, skambutį į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksautojo ryšio tinklus ir skambutį į Lietuvos Respublikos viešuosius judriojo ryšio tinklus, visais atvejais siūlo viename pasiūlyme, šių tipų paslaugas pakeičiamais tarpusavyje ir pagrindinėmis paslaugomis laikysime būtent šiuos skambučius, ir šių skambučių atžvilgiu tirsime pakeičiamumą su kitų tipų skambučiais.

Pažymėtina, kad skambučiai į trumpuosius ir paslaugų numerius (žr. Ataskaitos 2.2 skyrių, 1 lentelę) skiriasi nuo nacionalinių skambučių į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, nes šioms skambučių grupėms priskiriamos skirtingos funkcijos. Kaip nurodyta Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių²⁸ 9 punkte, „numeriai, išskyrus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane nurodytus paslaugų numerius ir numerius, skiriamus netelekomunikacijų paslaugų teikėjams bei netelekomunikacijų paslaugų teikimui, skiriami tik asmenims, turintiems teisę teikti viešąjį fiksautojo ryšio tinklą ir (arba) viešąjį fiksautojo telefono ryšio paslaugas bei viešąjį judriojo ryšio tinklą ir (arba) viešąjį judriojo telefono ryšio paslaugas“. Trumpieji numeriai yra išskirtinės ekonominės vertės ir skiriami po vieną, kiekvienam pageidaujama numerui gauti pateikiant atskirą paraišką (pavyzdžiui, trumpieji numeriai iš serijos 18XX skiriami tik netelekomunikacijų paslaugų teikėjams²⁹). Paslaugų numeriai gali būti naudojami teikti įvairias paslaugas. Nacionalinio telefono ryšio numeracijos plano³⁰ 6 punkte nurodyta, jog numeriai su paskirties kodu 700 naudojami kaip asmeniniai numeriai, o numeriai su paskirties kodu 706 yra naudojami valstybės ir jos institucijų nekomercinėms funkcijoms. Praktikoje numeriai su paskirties kodu 700 naudojami Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų teikti

²⁶ RRT turima informacija, bendra skambučių taksofonu trukmė minutėmis tiriamuoju laikotarpiu (nuo 2007 m. III ketv. iki 2011 m. IV ketv.) sumažėjo 56,6 proc.

²⁷ Toliau Ataskaitoje skambučiai į nacionalinius negeografinius numerius laikomi ir skambučiais į viešuosius judriojo ryšio tinklus.

²⁸ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=407650&p_query=&p_tr2=

²⁹ Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 20 p.

³⁰ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=407650&p_query=&p_tr2=

Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas naudojant IP technologiją. Numeriai su paskirties kodu 706 praktikoje naudojami kitų institucijų pirkti Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas. Kiti paslaugų numeriai turi išskirtinę ekonominę vertę ir naudojami teikti pridėtinės vertės paslaugas (įskaitant nemokamas paslaugas). Atsižvelgiant į tai, Vartotojo ir (arba) Paslaugų gavėjo požiūriu skambutis trumpuoju ir paslaugų numeriu (išskyrus numerius su paskirties kodu 700 ir 706) nepakeistų skambučio nacionaliniu geografiniu ir negeografiniu numeriu (įskaitant numerius su paskirties kodu 700 ir 706), esančiu toje pačioje ar kitoje numeracijos zonoje ir atvirkščiai.

Skambučiai į internetą, kai abonentai jungiasi komutuojuama linija, taip pat yra nepanašūs savo funkcionalumu į skambučius į nacionalinius geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje ar kitoje numeracijos zonoje, nes skambučiai į internetą nėra skirti balso paslaugoms teikti ir tuo jie Vartotojo ir Paslaugų gavėjo požiūriu negali pakeisti nei vieno kito skambučio tipo, ir atvirkščiai. Atsižvelgiant į tai, skambučiai į internetą, kai abonentas jungiasi komutuojuama linija, nėra įtraukiami nei į Nacionalinių skambučių Vartotojams, nei į Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkas.

Ataskaitos 2.2 skyriuje išskirtos ir Tarptautinių skambučių paslaugos (žr. 1 lentelę), todėl šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėtinas Nacionalinio skambučio ir Tarptautinio skambučio pakeičiamumas galutinio paslaugų gavėjo požiūriu. Lyginant šiuos skambučius, matyti, kad vidutinė Tarptautinio skambučio Vartotojams kaina 45,3 ct/min. (be PVM) yra beveik 17 kartų aukštesnė nei Nacionalinio skambučio Vartotojams kaina 2,7 ct/min. (be PVM). Vidutinė Tarptautinio skambučio Paslaugų gavėjams kaina 32,6 ct/min. (be PVM) yra daugiau nei 2 kartus aukštesnė nei Nacionalinio skambučio Paslaugų gavėjams kaina 15 ct/min. (be PVM). Tokie kainų skirtumai leidžia spręsti apie šių paslaugų nepakeičiamumą iš paklausos pusės, todėl Tarptautiniai skambučiai nesudaro vienos rinkos su Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų paslaugomis.

Anketoje respondentams taip pat buvo pateiktas klausimas „Ar, Jūsų manymu, per tiriamąjį laikotarpį, t. y. 2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d., Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkose atsirado naujų paslaugų ar kitų aplinkybių, kurios galėtų daryti įtaką šių rinkų apibrėžimams?“. Vienas respondentas pažymėjo, kad į Nacionalinių skambučių Vartotojams ir į Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkas reikia įtraukti viešąsias judriojo telefono ryšio paslaugas, nes dėl mažėjančių jų kainų Vartotojai ir Paslaugų gavėjai linkę keisti fiksuotojo telefono ryšio paslaugas judriojo telefono ryšio paslaugomis. Kiti respondentai Anketose, atsakydami į šioje pastraipoje pateiktą klausimą, nurodė, kad neatsirado jokių kitų naujų paslaugų ar aplinkybių, kurios darytų įtaką atitinkamų rinkų apibrėžimams.

Atsižvelgiant į tai, nagrinėtinas Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų ir viešųjų judriojo telefono ryšio balso paslaugų pakeičiamumas. Tiriamuoju laikotarpiu Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų abonentų skaičius mažėjo atitinkamai 17,5 ir 8,3 proc. 2009 – 2011 m. laikotarpiu 1 abonto per mėnesį Nacionalinių skambučių Vartotojams trukmė išaugo 3 min., t. y. nuo 167 min./mėn. iki 170 min./mėn., o 1 abonto per mėnesį balso skambučio, inicijuotų viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose, Vartotojams (toliau – Nacionaliniai judriojo ryšio skambučiai Vartotojams) trukmė išaugo 24 min./mėn., t. y. nuo 85 min./mėn. iki 109 min./mėn. (žr. 4 lentelę). 2009 – 2011 m. laikotarpiu 1 abonto per mėnesį Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams trukmė sumažėjo net 33 min., t. y. nuo 154 min./mėn. iki 121 min./mėn., o 1 abonto per mėnesį balso skambučio, inicijuotų viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose paslaugų gavėjams, (toliau – Nacionaliniai judriojo ryšio skambučiai Paslaugų gavėjams) trukmė išaugo 2 min./mėn., t. y. nuo 194 min./mėn. iki 196 min./mėn. (žr. 4 lentelę). Šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėjamų paslaugų abonentų skaičiaus mažėjimas, bei šių paslaugų atitinkamų galutinių paslaugų gavėjų vartojimo pokyčiai leidžia manyti, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių

Paslaugų gavėjams paslaugas Vartotojai keitė atitinkamų skambučių, teikiamų viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose, paslaugomis.

4 lentelė. Vieno abonento per mėnesį Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Paslaugų gavėjams trukmė, min. 2009 – 2011 m. ir pokytis, proc.

	2009 m.	2011 m.	Pokytis (proc.)
Nacionaliniai skambučiai Vartotojams	167	170	+1,8
Nacionaliniai judriojo ryšio skambučiai Vartotojams	85	109	+28,2
Nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams	154	121	-21,4
Nacionaliniai judriojo ryšio skambučiai Paslaugų gavėjams	194	196	+1,0

Tokios viešųjų judriojo telefono ryšio balso paslaugų savybės kaip judrumas bei galinių įrenginių įvairovė ir daigafunkciškumas (išmanieji telefonai, planšetės) lėmė didesnį judriojo telefono ryšio balso paslaugų patrauklumą galutiniam paslaugų gavėjui, palyginus su viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio balso paslaugomis. Spartų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio balso paslaugų keitimą viešosiomis judriojo telefono ryšio balso paslaugomis galėjo sąlygoti ir žemesnės judriojo telefono ryšio balso paslaugų kainos, kurios savo ruožtu sąlygojo ir fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainų kritimą (žr. 3.1 ir 3.2 Ataskaitos skyrius, 7 ir 12 pav.).

Apibendrinant, galima teigti, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams bei Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos viešosiomis judriojo telefono ryšio balso paslaugomis iš paklausos pusės, tačiau RRT atlikta analizė yra nepakankama įrodyti šių paslaugų abipusį pakeičiamumą. Todėl atitinkamos viešosios judriojo telefono ryšio balso paslaugos nėra paslaugos, patenkančios į Nacionalinių skambučių Vartotojams rinką ir į Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinką.

Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių Paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, patvirtintu RRT direktoriaus 2011 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. 1V-460 (Žin., 2011, Nr. 56-2693)³¹, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugos teikėjo tinklo į kitą. Numerio perkeliavumas galimas, net jei keičiamas Paslaugų teikimo būdas, atitinkamai ir technologija. Taigi nėra jokių teisinių kliūčių Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams pakeisti vieną paslaugų teikėją kitu.

Išvados:

1. Atlikus Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės analizę, nustatyta, kad galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos, kurias sudaro skambučiai į geografinius ir negeografinius numerius (įskaitant numerius su paskirties kodu 700 ir 706), esančius toje pačioje arba kitoje numeracijos zonoje.

2. Skambučiai taksofonu, belaidžio ryšio linijomis, skambučiai į internetą, kai abonentai jungiasi komutuojuama linija, skambučiai trumpaisiais ir paslaugų numeriais (išskyrus numerius su paskirties kodu 700 ir 706) ir viešosios judriojo telefono ryšio balso paslaugos nėra pakeičiamos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamomis

³¹ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=431997&p_query=&p_tr2=2

Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis iš paklausos pusės.

2.3.2. Paslaugų pakeičiamumas iš pasiūlos pusės

Įprastai, siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą iš pasiūlos pusės, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų teikėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Tai atliekama, tiriant, ar reaguodami į mažą ilgalaikį santykinį nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą (t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamoms prekėms, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios), paslaugų teikėjai gali per trumpą laikotarpį pradėti teikti atitinkamas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje³².

Šiame Ataskaitos skyriuje atliekant atitinkamų paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizę, pirmiausia atliekama skirtingais būdais teikiamų ir skirtingų tipų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paslaugų teikėjų požiūriu analizė, atsižvelgiant į paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės išvadas, įvertinant šių paslaugų savybes, naudojimą ir (arba) kainas.

Kaip nustatyta, atlikus Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės analizę, galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamos Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos. Todėl toliau atliekama skirtingais būdais teikiamų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizė. Pažymėtina, kad paslaugų teikėjai Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams Paslaugas dažnai siūlo ne viena, o keliomis ryšio linijomis. Pavyzdžiui, TEO LT, AB siūlo Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugas metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bei šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją. Be to, nė vienas paslaugų teikėjas, kuris Nacionalinius skambučius Vartotojams ir (arba) Nacionalinius skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas teikia keliais skirtingais būdais, savo standartiniuose pasiūlymuose³³ neišskiria skirtingų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kainų, atsižvelgiant į tai kokia ryšio linija yra teikiama atitinkama paslauga. Tai rodo, kad skirtingomis ryšio linijomis teikiamos Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos iš pasiūlos pusės.

Skirtingais būdais ir atitinkamomis technologijomis teikiamų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų gavimui naudojami galiniai įrenginiai skiriasi. Galutiniam paslaugų gavėjui, nusprendus pakeisti paslaugų teikėją kitu, keičiant Paslaugų teikimo būdą, atitinkamai ir technologiją, paslaugos teikėjas prisiima tokio keitimo funkciją, vadinasi, patirtos sąnaudos dėl tam tikros įrangos diegimo viešųjų ryšių tinkle nesukuria papildomų sąlygų, kurios trukdytų paslaugų pakeičiamumui.

Toliau atliekama Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipų, diferencijuojant pagal galutinio paslaugos gavėjo renkamą numerį, pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizė. Kaip nustatyta, atlikus Nacionalinių skambučių

³² Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimo Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ (Žin. 2000, Nr. 19-487) 8 punktas.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=96400&p_query=&p_tr2=2

³³ http://www.vox.lt/standartiniai_tarifai; <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>; <http://www.ntt.lt/article/archive/18/>; prisijungimo laikas: 2012-11-29.

Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės analizę, galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos Nacionaliniai skambučiai Vartotojams ir Nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba kitoje numeracijos zonoje. Atsižvelgiant į tai, kad paslaugų teikėjai savo standartiniuose pasiūlymuose skambučius į nacionalinius geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba kitoje numeracijos zonoje, visais atvejais siūlo viename pasiūlyme³⁴ ir nesiūlo pirkti šių tipų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų atskirai, darytina išvada, kad Nacionaliniai skambučiai Vartotojams ir Nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje yra pakeičiamos iš pasiūlos pusės.

Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, perkelia abonentinus numerius iš vieno paslaugos teikėjo tinklo į kito atitinkamos paslaugos teikėjo tinklą ir tai faktiškai vyksta kiekvieną dieną. RRT duomenimis, 2011 m. numerio perkeliavimo paslauga pasinaudojo 5 062 viešojo fiksuotojo telefono ryšio abonentai, kurie savo numerį perkėlė į kitą viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą (2010 m. tokių abonentų buvo 3 313). Tai patvirtina faktą, kad Nacionaliniai skambučiai Vartotojams ir Nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, yra pakeičiami tarpusavyje iš pasiūlos pusės.

Apibendrinant, darytina išvada, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdais metalinėmis vytos poros linijomis, yra pakeičiamos metalinės vytos poros linijomis, naudojant PSTN, ISDN ar IP technologijas ir visais kitais būdais teikiamomis Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis iš pasiūlos pusės.

Išvada:

Atlikus Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizę, nustatyta, kad atitinkamų paslaugų teikėjų požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos, kurias sudaro skambučiai į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, kurie apima Vietinį skambutį, Tarp miestinį skambutį, skambutį į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus ir skambutį į Lietuvos Respublikos viešuosius judriojo ryšio tinklus.

2.3.3. Geografinė aprėptis

Atitinkamos rinkos geografinė aprėptis Taisyklių 15 punkte apibūdinama kaip „geografinė teritorija, kurioje atitinkami ūkio subjektai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos“.

³⁴ <http://www.ntt.lt/article/archive/73/>, <http://www.csc.lt/fiksuotasis-rysys>, <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>; prisijungimo laikas: 2012-12-14.

Elektroninių ryšių tinklų operatoriai ir paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra. Išnagrinėjus respondentų Anketose pateiktą informaciją, nustatyta, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos įvairiais teikimo būdais yra teikiamos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Be to, konkurencinės Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo sąlygos skirtingose geografinėse Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nesiskiria ir yra pakankamai homogeniškos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvados:

1. Išanalizavusi Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų pakeičiamumą iš paklausos ir pasiūlos pusės, RRT konstatuoja, kad Nacionaliniai skambučiai Vartotojams į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, teikiamus metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bendraašio kabelio linija, šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, yra pakeičiami tarpusavyje iš paklausos ir iš pasiūlos pusės.

2. Išanalizavusi Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumą iš paklausos ir pasiūlos pusės, RRT konstatuoja, kad Nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams į geografinius ir negeografinius numerius (įskaitant numerius su paskirties kodu 700 ir 706), esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, teikiamus metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas bendraašio kabelio linija, šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, yra pakeičiami tarpusavyje iš paklausos ir iš pasiūlos pusės.

3. Atitinkamos viešosios judriojo telefono ryšio balso paslaugos, skambučiai taksofonu, skambučiai į internetą, kai abonentai jungiasi komutuojuama linija, bei belaidžio ryšio linijomis, skambučiai trumpaisiais ir paslaugų (išskyrus numerius su paskirties kodu 700 ir 706) numeriais nėra pakeičiami su šių išvadų 1 ir 2 punktuose išvardintomis paslaugomis iš paklausos pusės, todėl šios paslaugos į Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkas nėra įtraukiamos.

4. Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

5. Nacionalinių skambučių Vartotojams rinka apibrėžiama kaip skambučių į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje ir (arba) ne toje pačioje numeracijos zonoje, teikiamų metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio, bendraašio kabelio, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Vartotojams visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinka.

6. Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinka apibrėžiama kaip skambučių į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje ir (arba) ne toje pačioje numeracijos zonoje, teikiamų metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio, bendraašio kabelio, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Paslaugų gavėjams visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinka.

2.4. TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS IR (ARBA) TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKŲ APIBRĖŽIMAI

Kaip nustatyta Taisyklių 15 punkte, „atitinkamą rinką sudaro visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (ar) paskirtį, taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos struktūrą tiriamoje rinkoje“.

Šiame Ataskaitos skyriuje bus atliekama Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams tiriamuoju laikotarpiu (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) teiktų paslaugų pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu analizė, vertinant šių paslaugų savybes, naudojimą ir kainas, bei nustatoma atitinkamų šių rinkų geografinė aprėptis.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje (žr. 2 lentelę), Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos tiriamuoju laikotarpiu teiktos šiais būdais:

1. Metaline vytos poros linija;
2. Bendraašio kabelio linija;
3. Šviesolaidine ryšio linija (FTTH);
4. UTP ir STP linijomis (FTTB ir LAN);
5. Belaidžio ryšio linija.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje (žr. 1 lentelę), tiriamuoju laikotarpiu (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) teiktas vienas Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų tipas, diferencijuojant pagal galutinio paslaugų gavėjo renkamą numerio rūšį – Tarptautinis skambutis. Taip pat išskiriamas atskiras Tarptautinio skambučio tipas – skambutis taksofonu.

2.4.1. Paslaugų pakeičiamumas iš paklausos pusės

Įprastai, siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą iš paklausos pusės, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Tai atliekama, tiriant galimą pirkėjų reakciją į mažą ilgalaikį santykinį kainų padidėjimą, t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamoms prekėms, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje³⁵.

Pirmiausia tikslinga ištirti, ar Vartotojams ir Paslaugų gavėjams teikiamos atitinkamos paslaugos yra tarpusavyje pakeičiamos iš paklausos pusės. Vertinant technines Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo savybes, skambučiai, teikiami Vartotojams ir Paslaugų gavėjams yra identiški. 2011 m. IV ketv. duomenimis, vidutinė Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų kaina³⁶ buvo 45,3 ct/min. (be PVM), o vidutinė Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kaina³⁷ – 32,6 ct/min. (be PVM) t. y. 28 proc. mažesnė nei vidutinė Tarptautinių skambučių Vartotojams kaina. Be to, Paslaugų gavėjai dažnai Paslaugas perka, skelbdami konkursą ir ieškodami geriausių pasiūlymų, nes vienu sandoriu perkamos Paslaugos yra skirtos tam tikram abonentų skaičiui. Tuo tarpu Vartotojai niekada netaiko tokio Paslaugų pirkimo modelio, o yra sudaroma sutartis su vienu abonentu. Todėl paslaugų, teikiamų Vartotojams ir atitinkamų paslaugų, teikiamų Paslaugų gavėjams, teikėjų taikomos pardavimo strategijos yra skirtingos, paslaugų teikėjai dažnai turi atskirus paslaugų

³⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimo Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ (Žin. 2000, Nr. 19-487) 8 punktas.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=96400&p_query=&p_tr2=2

³⁶ Paskaičiuota, kaip pajamų už Tarptautinius skambučius Vartotojams ir jų inicijuotų skambučių trukmės santykis (kaina be PVM).

³⁷ Paskaičiuota, kaip pajamų už Tarptautinius skambučius Paslaugų gavėjams ir jų inicijuotų skambučių trukmės santykis (kaina be PVM).

pardavimo padalinius, priklausomai nuo galutinio paslaugos gavėjo. Įvertinus vidutinės Tarptautinių skambučių Vartotojams ir vidutinės Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams kainų dydžius ir jų skirtumą, kainodaros ypatumus, darytina išvada, kad Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra nepakeičiamos iš paklausos pusės kainos atžvilgiu ir negali būti įtrauktos į tą pačią rinką.

Šiame Ataskaitos skyriuje atliekant atitinkamų paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės analizę, pirmiausia atliekama skirtingais būdais teikiamų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo analizė, įvertinant šių paslaugų funkcionalumą ir (arba) kainas galutinio atitinkamos paslaugos gavėjo požiūriu.

Daugiausia skambučių Vartotojams ir Paslaugų gavėjams (įskaitant Nacionalinius skambučius ir Tarptautinius skambučius kartu) teikiama metaline vytos poros linija (2011 m. IV ketv. duomenimis, 89,2 proc. visų linijų³⁸). Todėl atliekant šiame skyriuje nagrinėjamų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės analizę, pagrindine Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslauga bus laikomi skambučiai, teikiami metaline vytos poros linija, kurios atžvilgiu bus vertinamas kitais būdais teikiamų paslaugų pakeičiamumas.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje, Lietuvos Respublikos teritorijoje Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra teikiamos ir kitomis ryšio linijomis nei metalinės vytos poros linijos. Bendraašio kabelio linijos plačiausiai naudojamos kabelinės televizijos tinklų tiesimui, kurių pagrindinė paskirtis yra audiovizualinių signalų perdavimas (mokamos televizijos paslaugų teikimas). Tačiau šiomis linijomis, naudojant IP pagrindu veikiančias duomenų perdavimo technologijas, gali būti (yra) teikiamos viešosios telefono ryšio paslaugos (IP telefonija). Toks skambučių teikimo būdas užtikrina Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų funkcionalumą ir paslaugų savybes, analogiškas atitinkamų skambučių, teikiamų metalinėmis vytos poros linijomis, funkcionalumui ir savybėms.

Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos taip pat yra teikiamos šviesolaidinėmis ryšio linijomis bei STP ir UTP linijomis, naudojant IP technologiją. Šiomis linijomis dažniausiai yra teikiamos interneto prieigos paslaugos, tačiau paslaugų teikėjai siūlo ir kitas plačiajuosčio ryšio paslaugas, tarp jų ir VoIP paslaugas. Pagal funkcionalumą metalinėmis vytos poros linijomis, šviesolaidinėmis ryšio bei UTP ir STP linijomis teikiamos Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra identiškos. Todėl visomis šiomis linijomis teikiamos Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos laikytinos pakeičiamomis iš paklausos pusės.

Vietinės belaidžio ryšio linijas, naudojant GSM technologiją, Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugoms teikti naudoja tik TEO LT, AB. Vietinė belaidžio ryšio linija, naudojant GSM technologiją, yra įrengiama abonento patalpoje išskirtinai Paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių ar tokios galimybės yra neproporcingai brangios įrengti laidinę liniją. Ši infrastruktūra dažniausiai įrengiama geografinėse vietovėse, nutolusiose nuo viešojo fiksotojo ryšio tinklo. Kadangi Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos belaidžio ryšio linijomis, naudojant GSM technologiją, teikiamos labai ribotoje teritorijoje ir tik išimtinėmis aplinkybėmis, šiuo būdu teikiamos paslaugos nėra laikomos pakeičiamomis Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis, teikiamomis kitomis ryšio linijomis.

Įvertinus visus Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdus ir jų savybes pagal funkcionalumą, svarbu aptarti kainodaros aspektus. Galutinio paslaugų gavėjo požiūriu, perkant Tarptautinių skambučių

³⁸ Ryšio linijų skaičius atitinka abonentų skaičių.

paslaugas, nėra svarbu, koku būdu jos teikiamos – svarbiausias dėmesys skiriamas kainoms. Atsižvelgiant į tai, kad nė vienas paslaugų teikėjas, kuris Tarptautinius skambučius teikia keliais skirtingais būdais, savo standartiniuose pasiūlymuose³⁹ neišskiria skirtingų kainų skirtingiems Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdams, darytina išvada, kad galutiniam paslaugų gavėjui kainos nedaro įtakos, renkantis vienu ar kitu būdu teikiamas atitinkamas paslaugas.

Skirtingais būdais ir atitinkamomis technologijomis teikiamų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų gavimui naudojami galiniai įrenginiai gali skirtis. Galutiniam paslaugų gavėjui nusprendus pakeisti Paslaugų teikimo būdą, nebūtina keisti galinio įrenginio: paslaugų teikėjai užtikrina Paslaugų teikimą, naudodami tam tikras technines priemones, kurios nesukuria jokių kliūčių Vartotojui ar Paslaugų gavėjui vieną Paslaugų teikimo būdą pakeisti kitu.

Taigi, įvertinus Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų, teikiamų metalinėmis vytos poros linijomis, bendraašio kabelio linijomis, šviesolaidinėmis ryšio linijomis, UTP ir STP linijomis funkcionalumą ir kainas, matyti, kad šios skirtingais būdais teikiamos paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1 skyriuje, yra išskiriamas atskiras skambučio tipas – skambutis taksofonu, tikslinga įvertinti skambučių taksofonu ir kitų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumą galutinio paslaugų teikėjo požiūriu. Vadovaujantis Įstatymo 31 straipsnio 1 dalies 2 punktu, taksofonu teikiamos viešosios telefono ryšio paslaugos yra viena iš universaliųjų paslaugų, kurių teikimas Lietuvos Respublikos teritorijoje turi būti užtikrintas. Vadovaujantis Universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių 14 punktu, teikėjai, teisės aktų nustatyta tvarka pripažinti turinčiais didelę įtaką prisijungimo prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje, nuo jų pripažinimo turinčiais didelę įtaką rinkoje dienos privalo teikti universaliąsias paslaugas. Skambučius taksofonu tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2011 m. gruodžio 31 d.) teikė tik TEO LT, AB, kuri RRT direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1217 ir RRT direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1219 yra pripažinta turinčia didelę įtaką Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje ir turinčiu didelę įtaką Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje.

Skambučiai taksofonu teikiami metalinėmis vytos poros linijomis, naudojant PSTN technologiją, tačiau šių paslaugų funkcionalumas galutinio paslaugos gavėjo požiūriu skiriasi nuo kitų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams teikiamų paslaugų, nes skambinant taksofonu yra žymiai labiau ribojama skambinimo vietos pasirinkimo galimybė nei atliekant įprastą Tarptautinį skambutį. Be to, skambinant taksofonu taikoma kitokia atsiskaitymo tvarka, sumokant prieš gaunant paslaugą, tuo tarpu už įprastą Tarptautinį skambutį susimokama po paslaugos suteikimo. Be to, skambutis taksofonu praktiškai yra vienos krypties skambučio paslauga: nors teoriškai galima paskambinti į taksofoną, tačiau realiai taip nėra daroma.

Vertinant skambučių kainas, Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams taksofonu kainos yra aukštesnės (vertinant standartinius TEO LT, AB pasiūlymus). Tarptautinių skambučių taksofonu kaina yra 32 proc. didesnė nei TEO LT, AB taikyta Tarptautinio skambučio Vartotojams kaina⁴⁰.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, skambučiai taksofonu laikytini papildoma paslauga⁴¹ Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų

³⁹ http://www.vox.lt/standartiniai_tarifai; <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>; <http://www.ntt.lt/article/archive/18/>; prisijungimo laikas: 2012-11-29.

⁴⁰ Šaltinis: <http://www.vox.lt/node/32>; prisijungimo laikas: 2012-09-18.

⁴¹ RRT turima informacija, bendra skambučių taksofonu trukmė minutėmis tiriamuoju laikotarpiu (nuo 2007 m. III ketv. iki 2011 m. IV ketv.) sumažėjo 56,6 proc.

gavėjams paslaugoms, todėl skambučiai taksofonu nėra laikomi tinkamu pakaitalu įprastam Tarptautiniam skambučiui Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams iš paklausos pusės.

Ataskaitos 2.3 skyriuje, analizuojant Tarptautinio skambučio ir Nacionalinio skambučio pakeičiamumą galutinio paslaugų gavėjo požiūriu, nustatyta kad Tarptautinis skambutis ir Nacionalinis skambutis nėra pakeičiami tarpusavyje iš paklausos pusės, todėl toliau nebus nagrinėjamas skirtingų Nacionalinių skambučių tipų pakeičiamumas su Tarptautiniais skambučiais.

Anketoje respondentams taip pat buvo pateiktas klausimas „Ar, Jūsų manymu, per tiriamąjį laikotarpį, t. y. 2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d., Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkose atsirado naujų paslaugų ar kitų aplinkybių, kurios galėtų daryti įtaką šių rinkų apibrėžimams?“. Keturi respondentai pažymėjo, kad Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų apibrėžimams įtakos turi programos *Skype* naudojimas ar kitos panašios programos. Visi kiti respondentai Anketose, atsakydami į šioje pastraipoje pateiktą klausimą, nurodė, kad neatsirado jokių kitų naujų paslaugų ar aplinkybių, kurios darytų įtaką atitinkamų rinkų apibrėžimams.

Atsižvelgiant į tai, nagrinėtinas Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumas paslaugomis, teikiamomis naudojantis programa *Skype* ar kitomis daugiafunkčėmis komunikavimui skirtomis paslaugomis (el. paštas, pokalbių (angl. *chat*) programos ir pan.). Nagrinėjant daugiafunkces komunikavimui skirtas paslaugas (pavyzdžiui, *Skype* programa), pažymėtina, kad pokalbiai tokiomis programomis dažnai neužtikrina dvipusio ryšio galimybes. Tarkim, naudojantis *Skype* programa, galimi tik skambučiai iš *Skype*, bet negalimi skambučiai į fiksuotojo telefono ryšio paslaugų numerius, nurodytus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane. Atsižvelgiant į tai, kad Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas siaurąja prasme galima apibūdinti kaip viešąsias telefono ryšio paslaugas, kurios yra apibrėžiamos kaip visuomenei prieinamos paslaugos, skirtos tiesiogiai arba netiesiogiai siųsti ir gauti Nacionalinius arba Nacionalinius ir Tarptautinius skambučius, naudojant atitinkamą telefono ryšio numerį ar numerius, nurodytus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane (žr. Ataskaitos 2.1 skyrių), darytina išvada, kad paslaugos, teikiamos naudojantis programa *Skype*, neatitinka pradinių Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų apibrėžimų. RRT vertinimu, ir kitos žinomos daugiafunkcės komunikavimui skirtos paslaugos taip pat negalėtų būti laikomos viešosiomis telefono ryšio paslaugomis, nors vartotojo požiūriu ir galėtų būti palygintinos su Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis komunikavimo poreikio tenkinimo atžvilgiu. Apibendrinant, darytina išvada, kad daugiafunkcės komunikavimui skirtos programos neatitinka pradinių Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų apibrėžimo ir dėl to toliau nebus nagrinėjamos, apibrėžiant Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkas.

Taip pat nagrinėtinas Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų ir tarptautinių skambučių, inicijuotų judriojo ryšio tinkluose, Vartotojams (toliau – Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai Vartotojams) bei tarptautinių skambučių, inicijuotų judriojo ryšio tinkluose, Paslaugų gavėjams (toliau – Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai Paslaugų gavėjams) pakeičiamumas. Lyginant vidutines Tarptautinių skambučių Vartotojams kainas (45,3 ct/min. be PVM) su Tarptautiniais judriojo ryšio skambučiais Vartotojams kainomis (78 ct/min. be PVM), matyti, kad pastarosios paslaugos yra beveik 2 kartus brangesnės. Vidutinė Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams kaina (32,6 ct/min. be PVM) daugiau nei 3 kartus mažesnė už Tarptautinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams kainą (1,06 Lt/min. be PVM). Apibendrinant, darytina išvada, kad Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai Vartotojams ir Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai Paslaugų gavėjams nėra pakeičiami su Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis.

Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių Paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Numerio perkeliamumas galimas, net jei keičiamas Paslaugų teikimo būdas, atitinkamai ir technologija. Taigi nėra jokių teisinių kliūčių Tarptautinių skambučių Vartotojams ir Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams pakeisti vieną paslaugų teikėją kitu.

Išvados:

1. Atlikus Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės analizę, nustatyta, kad galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos, kurias sudaro skambučiai į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus.

2. Skambučiai taksofonu, belaidžio ryšio linijomis, naudojantis *Skype* ar kitomis daugiafunkčėmis komunikavimui skirtomis paslaugomis (el. paštas, pokalbių (angl. *chat*) programos ir pan.), Tarptautinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams ir Tarptautinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos nėra pakeičiamos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamomis Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis iš paklausos pusės.

2.4.2. Paslaugų pakeičiamumas iš pasiūlos pusės

Įprastai, siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą iš pasiūlos pusės, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų teikėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Tai atliekama, tiriant, ar reaguodami į mažą ilgalaikį santykinį nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą (t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamoms prekėms, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios), kiti paslaugų teikėjai gali per trumpą laikotarpį pradėti teikti atitinkamas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje⁴².

Šiame Ataskaitos skyriuje atliekant atitinkamų paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizę, pirmiausia atliekama skirtingais būdais teikiamų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paslaugų teikėjų požiūriu analizė, atsižvelgiant į paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės išvadas, įvertinant šių paslaugų savybes, naudojimą ir (arba) kainas.

Kaip nustatyta, atlikus Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš paklausos pusės analizę, galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamos Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos. Todėl toliau atliekama skirtingais būdais teikiamų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizė. Pažymėtina, kad paslaugų teikėjai Tarptautinių skambučių

⁴² Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimo Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ (Žin. 2000, Nr. 19-487) 8 punktas.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=96400&p_query=&p_tr2=2

Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams Paslaugas dažnai siūlo ne viena, o keliomis ryšio linijomis. Pavyzdžiui, TEO LT, AB siūlo Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugas metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bei šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją. Be to nėra vienas paslaugų teikėjas, kuris Tarptautinius skambučius Vartotojams ir (arba) Tarptautinius skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas teikia keliais skirtingais būdais, savo standartiniuose pasiūlymuose⁴³ neišskiria skirtingų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kainų, atsižvelgiant į tai kokia ryšio linija yra teikiama atitinkama paslauga. Tai rodo, kad skirtingomis ryšio linijomis teikiamos Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos iš pasiūlos pusės.

Skirtingais būdais ir atitinkamai technologijomis teikiamų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų gavimui naudojami galiniai įrenginiai skiriasi. Galutiniam paslaugų gavėjui, nusprendus pakeisti paslaugų teikėją kitu, keičiant Paslaugų teikimo būdą, atitinkamai ir technologiją, paslaugos teikėjas prisiima tokio keitimo funkciją, vadinasi, patirtos sąnaudos dėl tam tikros įrangos diegimo viešųjų ryšių tinkle nesukuria papildomų sąlygų, kurios trukdytų paslaugų pakeičiamumui.

Apibendrinant, darytina išvada, kad Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdais metalinėmis vytos poros linijomis, yra pakeičiamos metalinės vytos poros linijomis, naudojant PSTN, ISDN ar IP technologijas ir visais kitais būdais teikiamomis Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis iš pasiūlos pusės.

Išvada:

Atlikus Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizę, nustatyta, kad atitinkamų paslaugų teikėjų požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos, kurias sudaro skambučiai į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšius tinklus.

2.4.3. Geografinė aprėptis

Atitinkamos rinkos geografinė aprėptis Taisyklių 15 punkte apibūdinama kaip „geografinė teritorija, kurioje atitinkami ūkio subjektai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos“.

Elektroninių ryšių tinklų operatoriai ir paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra. Išnagrinėjus respondentų anketose pateiktą informaciją, nustatyta, kad Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos įvairiais teikimo būdais yra teikiamos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Be to, konkurencinės Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimo sąlygos skirtingose geografinėse Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nesiskiria ir yra pakankamai homogeniška visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

⁴³ http://www.vox.lt/standartiniai_tarifai; <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>; <http://www.ntt.lt/article/archive/18/>; prisijungimo laikas: 2012-11-29.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvados:

1. Išanalizavusi Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų pakeičiamumą iš paklausos ir pasiūlos pusės, RRT konstatuoja, kad Tarptautiniai skambučiai Vartotojams į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus, teikiamus metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bendraašio kabelio linija, šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, yra pakeičiami tarpusavyje iš paklausos ir iš pasiūlos pusės.

2. Išanalizavusi Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumą iš paklausos ir pasiūlos pusės, RRT konstatuoja, kad Tarptautiniai skambučiai Paslaugų gavėjams į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus, teikiamus metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bendraašio kabelio linija, šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, yra pakeičiami tarpusavyje iš paklausos ir iš pasiūlos pusės.

3. Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai Vartotojams, Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai Paslaugų gavėjams, skambučiai taksofonu, naudojimasis *Skype* ar kitomis daugiafunkčėmis komunikavimui skirtomis paslaugomis (el. paštas, pokalbių (angl. *chat*) programos ir pan.) į Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkas nėra įtraukiami.

4. Tarptautinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

5. Tarptautinių skambučių Vartotojams rinka apibrėžiama kaip skambučių į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus, teikiamų metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio, bendraašio kabelio, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Vartotojams visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinka.

6. Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinka apibrėžiama kaip skambučių į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus, teikiamų metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio, bendraašio kabelio, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Paslaugų gavėjams visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinka.

3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 6 dalį RRT, tirdama rinkas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos teisės aktais, Europos Sąjungos teise ir atsižvelgia į Europos Komisijos gaires bei rekomendacijas, taip pat Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos priimtas nuomones ir bendrąsias pozicijas.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1 skyriuje, Rinkų rekomendacijos priede Rinkos nėra nurodytos. Todėl, vadovaujantis Rinkų rekomendacijos 17 punktu, „tų rinkų, kurios nėra išvardytos rekomendacijos priede, nacionalinės reguliavimo institucijos, analizuodamos atitinkamą rinką, turėtų taikyti trijų kriterijų testą“.

Kaip nurodyta Rinkų rekomendacijos 5 punkte, „siekiant nustatyti rinkas, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas, reikėtų taikyti toliau nurodytus suvestinius kriterijus. Pirmasis kriterijus – didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys. Tai gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys. Tačiau atliekant perspektyvinę analizę atitinkamoms rinkoms nustatyti, kurioms būtų taikomas *ex-ante* reguliavimas, dėl dinamiško elektroninių ryšių rinkos pobūdžio ir veikimo dar reikėtų atsižvelgti į galimybes įveikti kliūtis patekti į rinką per tam tikrą laiką. Todėl antrasis kriterijus taikomas tik toms rinkoms, kurių struktūra neleidžia atsirasti veiksmingai konkurencijai per tam tikrą apibrėžtą laikotarpį. Taikant šį kriterijų tiriama konkurencijos būklė, esant kliūtimis patekti į rinką. Trečiasis kriterijus yra tai, kad vien tik taikant konkurencijos teisę nebūtų tinkamai išspręstas atitinkamas rinkos nepakankamumo klausimas“.

Pagal Rinkų rekomendacijos 14 punktą, „šie kriterijai turėtų būti taikomi kaip suvestiniai, kad bent vieno iš jų neįvykdymas reikštų, jog rinka neturėtų būti įvardyta kaip tokia, kuriai galima taikyti *ex-ante* reguliavimą“. Apibendrinant, darytina išvada, kad jei atlikus trijų kriterijų testą, yra nustatoma, kad visi trys kriterijai yra tenkinami, atitinkamos rinkos atžvilgiu gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas, jei nors vienas iš kriterijų yra netenkinamas, *ex-ante* reguliavimas šioje atitinkamoje rinkoje negali būti taikomas.

RRT, siekdama nustatyti, ar yra būtinas *ex-ante* reguliavimas Ataskaitos 2.3 ir 2.4 skyriuose apibrėžtose Rinkose, remdamasi Taisyklių 16 punktu, vertins šias Rinkas pagal šiuos tris kriterijus:

1. kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje;
2. rinkos charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje;
3. bendrosios konkurencijos teisės pakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje, netaikant Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų.

3.1. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS RINKOJE

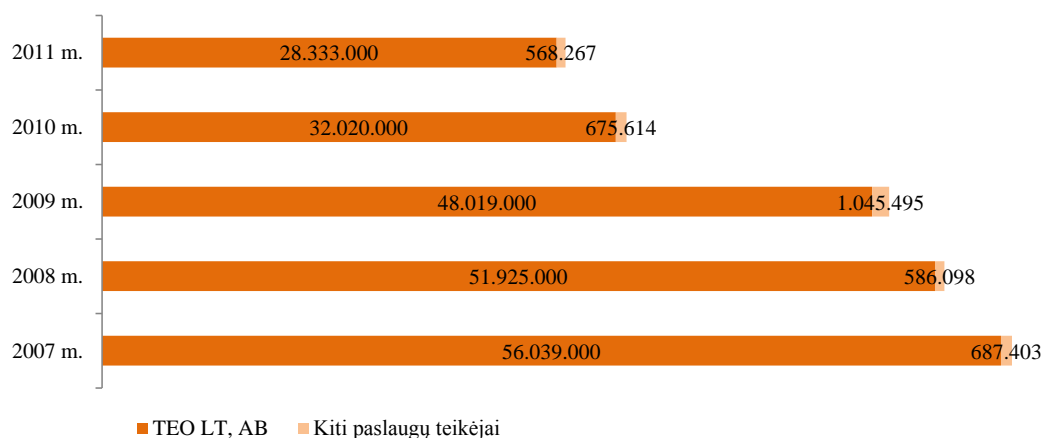
RRT, vadovaudamasi Trijų kriterijų taikymo gairėmis, išskyrė šiuos pagrindinius rodiklius, kuriais remiantis gali būti nustatoma, ar Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkoje yra požymių, leidžiančių spręsti, kad per tiriamąjį laikotarpį (2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) galėjo vystytis efektyvi konkurencija (antrasis kriterijus):

1. Rinkos dydis ir struktūra;
2. Kainų pokyčiai;
3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija;
4. Plėtos barjerai.

3.1.1. Rinkos dydis ir struktūra

Pajamos⁴⁴. Rinkos dydis, matuojant pajamomis, gautomis už Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų teikimą, 2007 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo beveik ketvirtadaliu, t. y. 49,1 proc.: nuo 56,7 mln. Lt 2007 m. iki 28,9 mln. Lt 2011 m. (žr. 1 pav.). Tokį ženklų pajamų mažėjimą galima aiškinti vidutinės Nacionalinių skambučių Vartotojams kainos⁴⁵ mažėjimu 48,1 proc. nuo 5,2 ct/min. 2007 m. iki 2,7 ct/min. 2011 m. (žr. 4 pav.) ir 17,5 proc. Vartotojų skaičiaus mažėjimu tuo pačiu laikotarpiu (žr. 2 pav.).

TEO LT, AB dalis rinkoje, matuojant pajamomis, tiriamuoju laikotarpiu mažėjo nedaug – 0,76 procentinio punkto (27,71 mln. Lt), ir 2011 m. sudarė **98,03 proc.** visų Nacionalinių skambučių Vartotojams pajamų. Rinka, matuojant pajamomis, nuo 2007 m. iki 2011 m. traukėsi tiek TEO LT, AB sąskaita (pajamos mažėjo 49,44 proc.), tiek kitų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų, neskaitant TEO LT, AB (toliau – kiti paslaugų teikėjai), sąskaita (pajamos mažėjo 17,33 proc.).

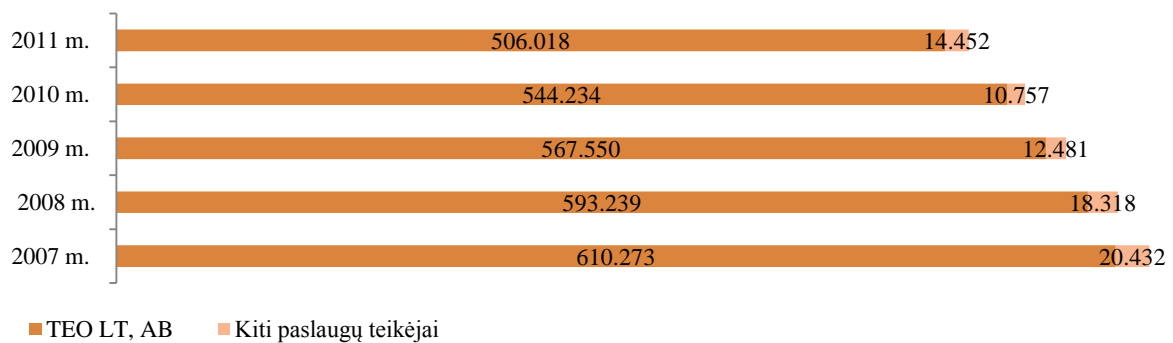
1 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų pajamos už Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų teikimą, Lt, 2007 – 2011 m.

Abonentų skaičius. 2007 – 2011 m. laikotarpiu Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų rinkos dydis, matuojant abonentų skaičiumi, mažėjo 17,5 proc., t. y. nuo 630 705 2007 m. iki 520 470 abonentų 2011 m. TEO LT, AB abonentų skaičius kasmet vidutiniškai mažėjo po 4,6 proc. (104 255 abonentais), o kitų paslaugų teikėjų – po 5,4 proc. (5 980 abonentų).

TEO LT, AB dalis rinkoje, matuojant abonentų skaičiumi, tuo pačiu laikotarpiu didėjo 0,4 procentinio punkto ir 2011 m. sudarė **97,2 proc.** visų Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų abonentų (žr. 2 pav.).

⁴⁴ Šiame Ataskaitos skyriuje iki 2009 m. II ketv. į Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos pajamas yra įtrauktos pajamos už skambučius trumpaisiais ir paslaugų numeriais.

⁴⁵ Visos vidutinės 3 Ataskaitos skyriuje nagrinėtos paslaugų kainos yra be PVM.

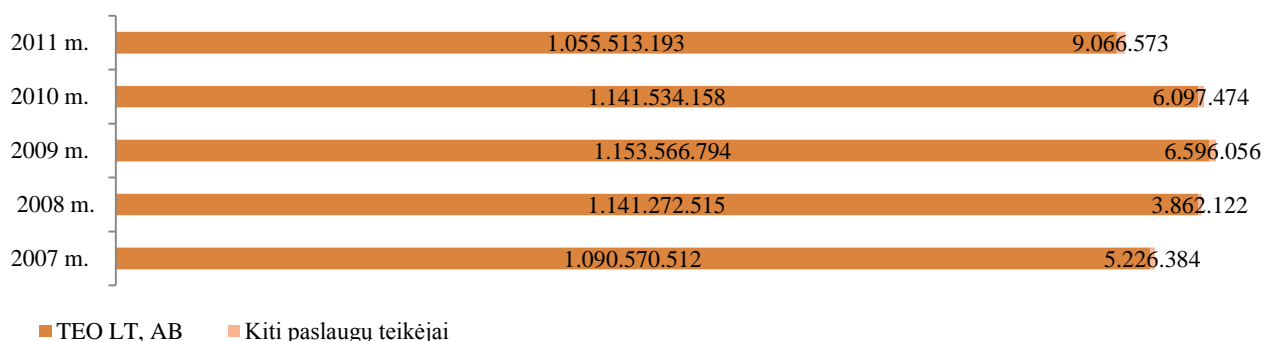

2 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Vartotojų skaičiaus dinamika, 2007 – 2011 m.

Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų abonentų skaičiaus mažėjimą galima vertinti kaip pastovų, bet lėtą. Mažėjimo lėtumą galėjo lemti susiformavę vartojimo įpročiai bei kiti motyvai: pigesni pokalbiai savame tinkle (žr. 5 pav.), didelė specialių pasiūlymų pasiūla iš vieno teikėjo (pavyzdžiui, 22 iš 27 paslaugų teikėjų Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugą siūlo kartu su Tarptautinių skambučių Vartotojams paslauga, taip pat iš to paties teikėjo siūloma įsigyti interneto prieigos bei televizijos paslaugas⁴⁶), mažėjanti vidutinė Nacionalinių skambučių Vartotojams kaina (žr. 4 pav.).

Pokalbių trukmė. Mažėjusi vidutinė Nacionalinių skambučių Vartotojams kaina (žr. 4 pav.) neleido stipriai kristi pokalbių trukmei (žr. 3 pav.) bei šiek tiek augino 1 abonto vartojimą (2011 m. 1 abonentas vidutiniškai kalbėjo 170 min./mėn., t. y. 25 min. ilgiau nei 2007 m.). Nacionalinių skambučių Vartotojams trukmė 2007 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo 2,8 proc., t. y. nuo 1,1 mlrd. min. 2007 m. iki 1,06 mlrd. min. 2011 m.

Vertinant TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Nacionalinių skambučių Vartotojams pokalbių trukmės dinamiką, matyti, kad per tiriamąjį laikotarpį TEO LT, AB tinkle inicijuotų skambučių trukmė sumažėjo 3,2 proc. (36,06 mln. min.), o kitų paslaugų teikėjų abonentų inicijuotų Nacionalinių skambučių Vartotojams trukmė išaugo net 73,5 proc. (3,84 mln. min.). Dėl šių rinkos pokyčių 2011 m. TEO LT, AB dalis rinkoje, matuojant pokalbių trukme, sumažėjo 0,4 procentinio punkto, palyginti su 2007 m., ir 2011 m. sudarė **99,1 proc.** visų Nacionalinių skambučių Vartotojams trukmės.

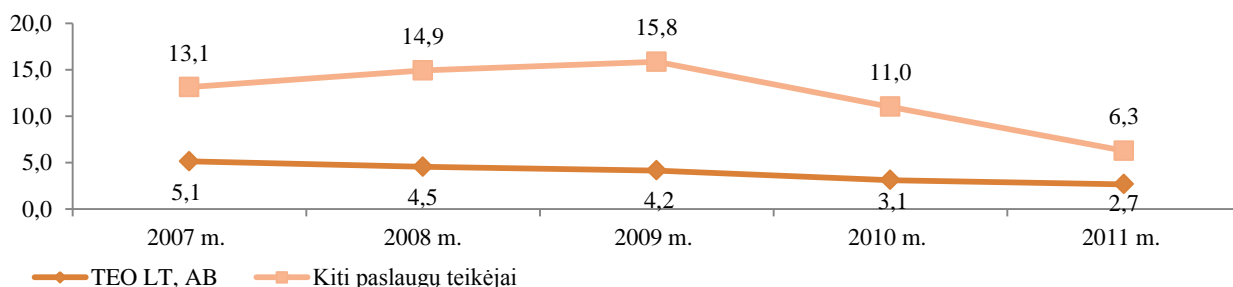
3 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų paslaugų abonentų inicijuotų Nacionalinių skambučių Vartotojams trukmė, min., 2007 – 2011 m.

⁴⁶ <http://www.teo.lt/rinkiniai>, <http://www.skynet.lt/Namams/>, http://www.vinita.lt/lt/planai/ktv/aprasymas_ir_kainos/, <http://www.cgates.lt/lt/telefonija; prisijungimo laikas: 2012-11-20>

Apžvelgus Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos dydžio ir struktūros pokyčius, galima daryti išvadą, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams rinka traukiasi, o struktūra išlieka pastovi. RRT duomenimis, tiriamuoju laikotarpiu elektroninių ryšių rinkos dalyviai didžiąją dalį savo investicijų skyrė šviesolaidinio ryšio arba LTE (angl. *Long Term Evolution*) technologijomis grįstos infrastruktūros, kuri plačiausiai naudojama interneto prieigos ir kitoms duomenų perdavimo paslaugoms teikti, plėtrai Lietuvos Respublikos teritorijoje. Šios rinkos dalyvių investavimo tendencijos rodo, kad, rinkos dalyvių vertinimu, Nacionalinių skambučių Vartotojams rinka nevertintina, kaip labai perspektyvi. Atsižvelgiant į tai, Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos traukiamasis vertintinas kaip natūralus ir permainingas šios rinkos dydžio ir struktūros kitimo tendencijose ateityje yra mažai tikėtinas. Taigi, struktūrinių pokyčių nebuvimas vertintinas daugiau kaip natūralaus paklausos mažėjimo, o ne galimai antikonkurencinio TEO LT, AB veikimo atitinkamoje rinkoje pasekmė.

3.1.2. Kainų pokyčiai

Vidutinė Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų kaina 2007 – 2011 m. laikotarpiu mažėjo 48,1 proc., t. y. nuo 5,2 ct/min. 2007 m. iki 2,7 ct/min. 2011 m. Vidutinė TEO LT, AB taikyta Nacionalinių skambučių Vartotojams pokalbių kaina per tą patį laikotarpį mažėjo 47,1 proc. – nuo 5,1 ct/min. 2007 m. iki 2,7 ct/min. 2011 m. (žr. 4 pav.). Tuo tarpu vidutinė kitų paslaugų teikėjų taikyta atitinkamų pokalbių kaina kito nevienodai: 2007 – 2009 m. laikotarpiu ji augo 20,6 proc. nuo 13,1 ct/min. iki 15,8 ct/min., o nuo 2009 m. sumažėjo daugiau nei dvigubai ir 2011 m. siekė 6,3 ct/min.

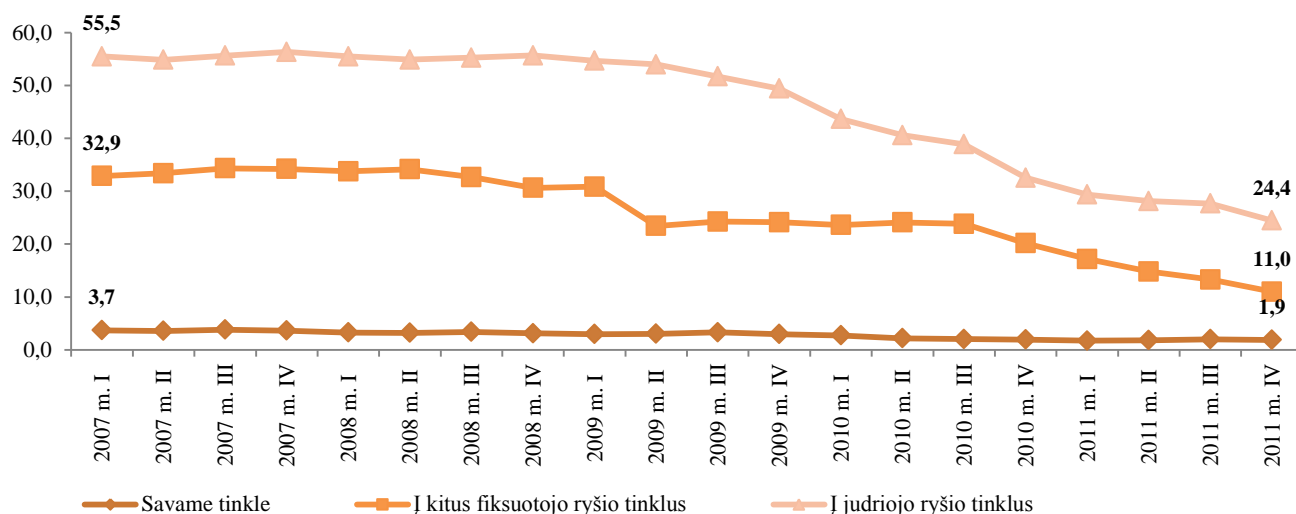

4 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų kaina, ct/min., 2007 – 2011 m.

Reikia pažymėti ir tai, jog kitų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Nacionalinių skambučių Vartotojams kaina per visą 2007 – 2011 m. laikotarpį buvo didesnė nei TEO LT, AB taikyta vidutinė pokalbių kaina (žr. 4 pav.), tačiau nuo 2009 m. ėmė mažėti, kas rodo, kad kiti paslaugų teikėjai konkuravo rinkoje, tačiau atsižvelgiant į Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos struktūrą, kitų paslaugų teikėjų taikytų vidutinių kainų mažėjimas darė įtaką vartojimo (žr. 3 pav.), bet ne abonentų skaičiaus, augimui.

Nagrinėjant TEO LT, AB taikytas vidutines Nacionalinių skambučių Vartotojams kainas pagal skambučių kryptį, pažymėtina, kad tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB žemiausias vidutines kainas taikė skambučiams savame tinkle, o aukščiausias už skambučius į viešuosius judriojo ryšio tinklus. Vidutinė skambučių savame tinkle kaina sumažėjo nuo 3,7 ct/min. iki 1,9 ct/min. Vidutinė skambučių į kitus fiksuotojo ryšio tinklus kaina mažėjo 66,6 proc., t. y. nuo 32,9 ct/min. 2007 m. iki 11 ct/min. 2011 m., ir skambučių į judriojo ryšio tinklus kainos – 56 proc., t. y. nuo 55,5 ct/min. 2007 m. iki 24,4 ct/min. 2011 m. (žr. 5 pav.). 2011 m. TEO LT, AB taikyta vidutinė Nacionalinių skambučių Vartotojams kaina (2,7 ct/min.) buvo vos 0,8 ct/min. aukštesnė už vidutinę skambučių savame tinkle kainą (1,9 ct/min.). Pažymėtina, kad TEO LT, AB taiko tokius pokalbių planus, kai

skambučių kainos į kitus viešojo fiksuotojo ryšio tinklus yra tokios pačios kaip ir savame tinkle⁴⁷. Šioje pastraipoje nurodyti vidutinių kainų pokyčiai ir kainodaros aspektai tiriamuoju laikotarpiu byloja apie mažėjantį „sniego kamuolio“ efektą⁴⁸.

5 pav. TEO LT, AB vidutinės Nacionalinių skambučių Vartotojams kainos, diferencijuojant pagal skambučių kryptį, ct/min., 2007 – 2011 m. I–IV ketv.

Kainų mažėjimą rinkose paprastai sąlygoja auganti konkurencija. Nors TEO LT, AB turi 97,2 proc. Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi (žr. 2 pav.), tačiau ji nesinaudoja didele įtaka rinkoje ir nedidina paslaugų kainų, o atvirkščiai – jas mažina. Tokios situacijos paaiškinimui analizuojamos giminiškos rinkos ir tiriama, su kuo konkuruoja TEO LT, AB ir kiti paslaugų teikėjai.

Nacionalinių skambučių Vartotojams rinka traukiasi: 2009 – 2011 m. laikotarpiu ši rinka, matuojant abonentų skaičiumi, sumažėjo 10,3 proc. (žr. 2 pav.), o matuojant pokalbių trukme – 8,2 proc. (žr. 3 pav.). Tikėtina, kad šie vartotojai, atsisakę Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų, jas pakeitė kitomis paslaugomis. 2009 – 2011 m. laikotarpiu Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams rinka, matuojant aktyvių abonentų⁴⁹ skaičiumi, mažėjo 1,8 proc., o matuojant pokalbių trukme, per tą patį laikotarpį išaugo 26 proc. (žr. 6 pav.).

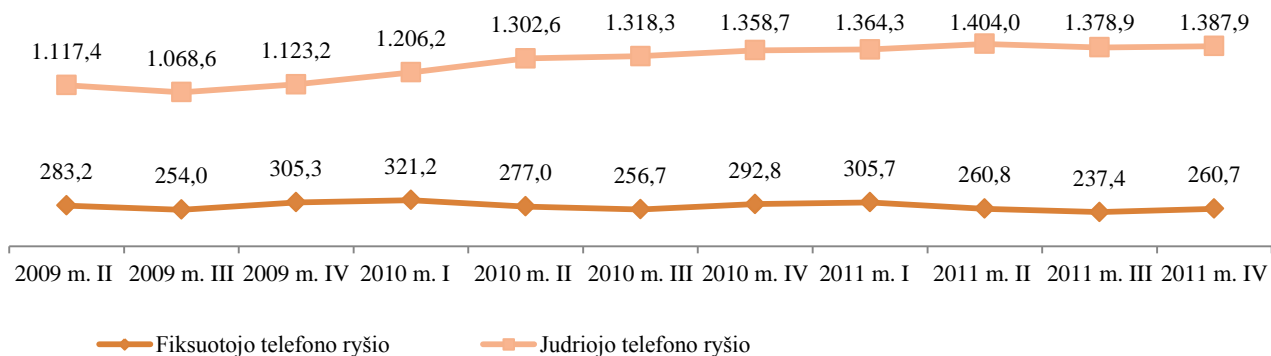
Pažymėtina, kad aktyvių judriojo telefono ryšio abonentų (Vartotojų) skaičiaus mažėjimą, ko gero, lėmė perteklinių judriojo ryšio SIM kortelių atsisakymas, o ne realus abonentų skaičiaus mažėjimas. Taip pat SIM kortelių mažėjimą lėmė ir skambučių užbaigimo kainų mažinimas: tuo būdu paslaugų teikėjai turėjo galimybę mažinti judriojo telefono ryšio skambučių į kitus tinklus kainas tiek Vartotojams, tiek Paslaugų gavėjams, kas lėmė galutinių paslaugų gavėjų įpročių pasikeitimą (skambučiai savame tinkle nebetapo tokie aktualūs, t. y. nebuvo poreikio turėti atskiras SIM korteles skirtinguose viešuosiuose ryšių tinkluose). O tai, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, mažėjimas neturėjo matomos įtakos Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, dydžio pokyčiui, rodo, kad buvusieji Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų Vartotojai jau anksčiau yra tapę aktyviais judriojo telefono ryšio abonentais, o šiuo laikotarpiu tiesiog atsisakė Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų ir pasirinko naudotis tik judriuoju ryšiu. Tai patvirtina ir lyginamųjų paslaugų vartojimo pokyčiai: 2009 – 2011 m. laikotarpiu 1 abonto per

⁴⁷ <http://www.vox.lt/planai>

⁴⁸ „Sniego kamuolio“ efektas pasireiškia tada, kai operatorius, taikydamas žemesnes kainas savo tinklo viduje nei į kitus tinklus, siekia pritraukti į savo tinklą kuo daugiau vartotojų.

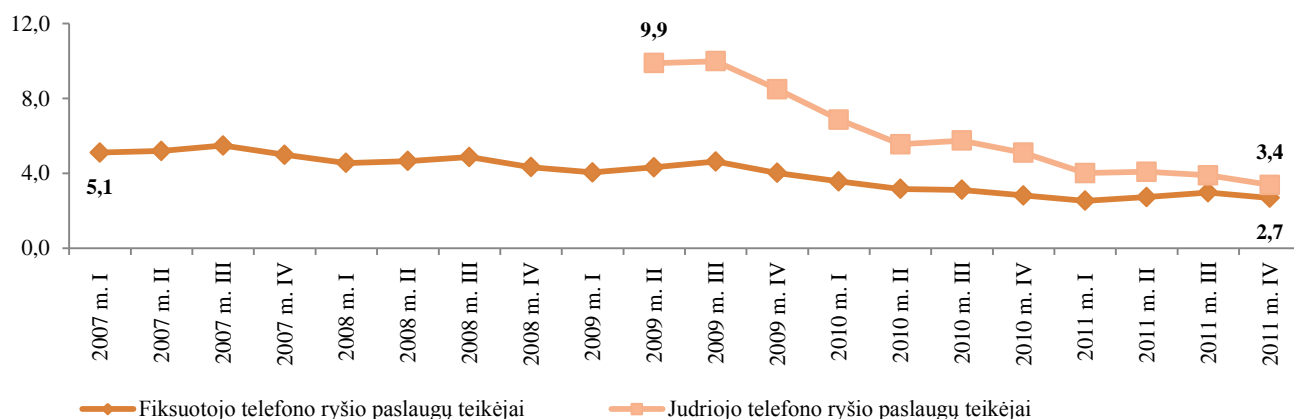
⁴⁹ Aktyviu abonentu laikytinas abonentas, kuris per paskutinių 3 mėnesių laikotarpį įvykdo telekomunikacinį įvykį, inicijuoją skambutį, išsiunčia trumpąją tekstinę žinutę ar naudoja kita paslauga.

mėnesį Nacionalinių skambučių Vartotojams trukmė išaugo 3 min. t. y. nuo 167 min./mėn. iki 170 min./mėn., o 1 Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams abonento trukmė išaugo 24 min./mėn., t. y. nuo 85 min./mėn. iki 109 min./mėn. (žr. 4 lentelę). Be to, vertinant inicijuotų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams trukmės srautus, darytina išvada, kad 2009 – 2011 m. laikotarpiu Nacionalinių skambučių Vartotojams trukmė mažėjo, o Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams trukmė turėjo augimo tendenciją (žr. 6 pav.). Visa tai leidžia manyti, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugas Vartotojai keitė Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams paslaugomis.

6 pav. Fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų abonentų inicijuotų Nacionalinių skambučių Vartotojams trukmė ir judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų abonentų inicijuotų Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams trukmė, mln. min., 2009 – 2011 m. I – IV ketv.

Palyginus TEO LT, AB taikytas vidutines Nacionalinių skambučių Vartotojams kainas su vidutinėmis Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams paslaugų kainomis, matyti, kad tiriamuoju laikotarpiu jos mažėjo ir 2011 m. beveik suvienodėjo (siekia apie 3 ct/min.) (žr. 7 pav.). Nuo 2009 m. stebimas vidutinių Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams kainų mažėjimas, kuris darė konkurencinį spaudimą Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų kainai. Svarbu paminėti, kad spaudimą Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų kainai bei paklausos mažėjimui darė ne tik vidutinių Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams kainų mažėjimas, bet ir didesnių privalumų Vartotojui suteikiantis Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams paslaugų funkcionalumas (judrumas).

7 pav. Fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų ir judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų vidutinės Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams kainos, ct/min., 2007 – 2011 m. I – IV ketv.

Tai, kad TEO LT, AB, užimdama 97,2 proc. rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, yra linkusi mažinti kainas, rodo, kad TEO LT, AB patiria konkurencinį spaudimą. Stebint pokyčius

Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams paslaugų rinkose, darytina išvada, kad TEO LT, AB konkuruoja su viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais (žr. 7 pav.). Jei viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai, tarp jų ir TEO LT, AB, nekonkuruotų su viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais, tai TEO LT, AB, turėdama 97,2 proc. rinkos dalį, matuojant abonentų skaičiumi, ir nesusidurdama su potencialia kitų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų konkurencija, būtų linkusi naudotis didele įtaka rinkoje, kelti mažmeninių paslaugų (Nacionalinių skambučių Vartotojams) kainas ir pelnytis Vartotojų sąskaita.

Rinkų rekomendacijos 12 punkte nurodyta, kad rinkos pokyčius gali sąlygoti tokie veiksniai, kaip pavyzdžiui, technologijų vystymasis ar produktų ir rinkų konvergencija, kuri gali didinti konkurencinio spaudimo (savaržymų) tarp skirtingų produktų rinkų operatorių atsiradimą (angl. *„Market dynamics may for instance be caused by technological developments, or by the convergence of products and markets which may give rise to competitive constraints being exercised between operators active in distinct product markets“*)⁵⁰. Kaip matyti iš aukščiau pateiktos analizės, egzistuojantis spaudimas Nacionalinių skambučių Vartotojams kainoms iš Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams rinkos pusės gali būti vienas iš judriojo ir fiksuotojo telefono ryšio paslaugų konvergencijos atsiradimo požymių.

Jei būtų analizuojama situacija, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams paslaugos yra vienoje rinkoje, TEO LT, AB užimama šios konverguotų paslaugų rinkos dalis, matuojant pokalbių trukme, 2011 m. duomenimis, sudarytų apie 16 proc. Vertinant šios hipotetinės konverguotų paslaugų rinkos struktūrą, konkurencija šioje rinkoje būtų vertintina kaip efektyvi.

3.1.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

Įvertinus Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos dydžio, jos struktūros bei kainų pokyčius, galima įžvelgti egzistuojantį konkurencinį spaudimą Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos atžvilgiu. 2007 – 2011 m. laikotarpiu rinkos dalyvių skaičius išaugo 17,4 proc., t. y. nuo 23 iki 27 teikėjų. Nors TEO LT, AB užimama Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos dalis išlieka didelė (97,2 proc., matuojant abonentų skaičiumi), tačiau nuolat mažėjančios TEO LT, AB taikomos Nacionalinių skambučių Vartotojams kainos rodo, kad dėl konkurencinio spaudimo TEO LT, AB neturi galimybės naudotis ir nesinaudoja didele įtaka rinkoje.

2008 m. rugsėjo 30 d. atlikus Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos tyrimą, buvo konstatuota, jog operatorius TEO LT, AB, pasinaudodamas vertikalioje integracijoje, disponuojamos infrastruktūros kontrole, turi galimybių ir motyvų taikyti nepagrįstai aukštas kainas (angl. *excessive pricing*), kainų diskriminavimą, grobuoniškas kainas (angl. *predatory pricing*), taip pat vykdyti atitinkamą kainų politiką, siekiant konkurencijos ribojimo atitinkamoje mažmeninėje rinkoje. Kaip minėta anksčiau, vidutinės taikytos Nacionalinių skambučių Vartotojams kainos turi mažėjimo tendenciją (žr. 4 pav.), o TEO LT, AB taikytos vidutinės Nacionalinių skambučių Vartotojams kainos yra mažesnės už kitų paslaugų teikėjų taikytas vidutines Nacionalinių skambučių Vartotojams kainas. Tačiau jos nėra nepagrįstai žemos. TEO LT, AB 2007 – 2011 m. sąnaudų apskaitos informacija rodo⁵¹, jog vietinių ir bei tarp miestinių skambučių Vartotojams TEO LT, AB

⁵⁰ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2007/l_344/l_34420071228en00650069.pdf

⁵¹ Informacija apima informaciją apie pajamas ir sąnaudas. Šią informaciją TEO LT, AB pateikia RRT vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45-2146).

tinkle vidutinės vienos minutės pajamos buvo didesnės nei šių paslaugų sąnaudos⁵². Vadinasi, tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB netaikė grobuoniškų kainų, todėl jos taikytų vidutinių Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų kainų ir sąnaudų dinamika sukuria sąlygas potencialiai konkurencijai.

Kita vertus, natūralus Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos traukimas daro įtaką naujų paslaugų teikėjų įėjimui į rinką, nes mažėja paskatos veikti šioje rinkoje dėl krentančios paslaugų paklausos. Tikėtina, kad ateityje ir toliau Nacionalinių skambučių Vartotojams rinka mažės.

3.1.4. Plėtros barjerai

Rinkos augimas ir plėtra, ypač naujų rinkos dalyvių, gali būti vertintinas kaip efektyvios konkurencijos bruožas, kuris koreliuoja su egzistuojančiomis patekimo į rinką kliūtimis. Potencialus Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti šias paslaugas ir išvengti didelių investicijų į savo nuosavo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą, gali pasinaudoti TEO LT, AB teikiamomis su Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugomis vertikalčiai susijusiomis didmeninėmis paslaugomis. Ūkio subjektas TEO LT, AB yra pripažintas didelę įtaką turinčiu ūkio subjektu su Nacionalinių skambučių Vartotojams rinka vertikalčiai susijusiose šių visų didmeninių paslaugų rinkose (Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinka, Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinka; Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinka; Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinka; Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksuotoje vietoje, rinka; Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinka) bei jam buvo nustatyti atitinkami įpareigojimai visose šiose rinkose. Kiti ūkio subjektai, pasinaudodami TEO LT, AB teikiamomis aukščiau nurodytomis didmeninėmis paslaugomis, galėtų (gali) teikti Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugas viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu, išvengiant didelių investicijų į nuosavo tinklo statybą, sukuriančių įėjimo į rinką barjerus. Pavyzdžiui, 2011 m. 8 paslaugų teikėjai pasinaudojo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdu, teikiant Nacionalinius skambučių Vartotojams paslaugas.

Kliūtys, iškylančios Vartotojui keičiant vieną paslaugų teikėją kitu, galėtų didinti įėjimo į rinką barjerus, taip pat plėtros barjerus. Šios kliūtys yra susijusios su Vartotojų informuotumu ir žinojimu, pavyzdžiui, apie kitų paslaugų teikėjų buvimą, apie tai, kaip galima pakeisti paslaugų teikėją. Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, abonentui pageidaujant, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Kitų teisinių kliūčių esamą Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų teikėją pakeisti kitu nėra.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad esant reguliavimui aukščiau išvardintose su Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugomis vertikalčiai susijusiose atitinkamų didmeninių paslaugų rinkose, įėjimo į Nacionalinių skambučių Vartotojams rinką barjerai mažėja, tuo pačiu mažėja ir plėtros barjerai atitinkamoje rinkoje. Tačiau dėl Nacionalinių

⁵² TEO LT, AB sąnaudas ir pajamas turi skaičiuoti vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45-2146). Į sąnaudas yra įskaičiuota ir investicijų grąža. Išsami informacija apie konkrečių paslaugų pajamas ir sąnaudas Ataskaitoje nėra skelbiama, nes ši informacija laikytina konfidencialia. Apibendrinta informacija apie paslaugas yra skelbiama adresu <http://www.teo.lt/node/1250>.

skambučių Vartotojams rinkos mažėjimo tendencijos, plėtra šioje rinkoje mažai tikėtina ne dėl TEO LT, AB vykdomos veiklos, o dėl Vartotojų paklausos mažėjimo.

Išvados:

1. Bendros Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos pajamos per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 56,7 proc., Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų abonentų skaičius sumažėjo 17,5 proc., bendra Nacionalinių skambučių Vartotojams trukmė sumažėjo 2,8 proc., tačiau rinkos struktūra išliko pastovi. Struktūrinių Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos pokyčių nebuvimas vertintinas daugiau kaip natūralaus paklausos mažėjimo, o ne galimai antikonkurencinio didelę įtaką Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkoje turinčio ūkio subjekto TEO LT, AB veikimo atitinkamoje rinkoje pasekmė.

2. Vidutinės Nacionalinių skambučių Vartotojams kainos, vienam ūkio subjektui užimant 97,2 proc. atitinkamos rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, patiria konkurencinį spaudimą kainomis iš Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams paslaugų teikėjų pusės. Tai rodo, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų teikėjai konkuruoja su Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams paslaugų teikėjais. Tai byloja apie Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams paslaugų konvergencijos procesus, o pastarieji – apie efektyvios konkurencijos atsiradimo požymius (2 kriterijus netenkinamas).

3. Atsižvelgiant į tai, kad RRT konstatuoja, jog yra požymių, kad Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkoje vystosi efektyvi konkurencija, pirmas ir trečias kriterijai nebevertinami, o *ex-ante* reguliavimas šioje rinkoje negalimas.

4. Atsižvelgiant į tai, kad atlikus Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos tyrimą nustatyta, kad šioje rinkoje yra efektyvi konkurencija, konstatuotina, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus nėra įvardijami didelę įtaką turintys ūkio subjektai ir nėra atliekamas Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas.

5. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 4 punkte, ir vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 7 dalimi, Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos charakteristikos negali ūkio subjektui TEO LT, AB Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkoje RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymo Nr. 1V-988 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punkte ir RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymo Nr. 1V-819 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte nustatytų įpareigojimų taikymo ir dėl to jie yra naikintini, todėl RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. 1V-988 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ ir RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 1V-819 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ pripažintini netekusiais galios.

3.2 TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKOJE

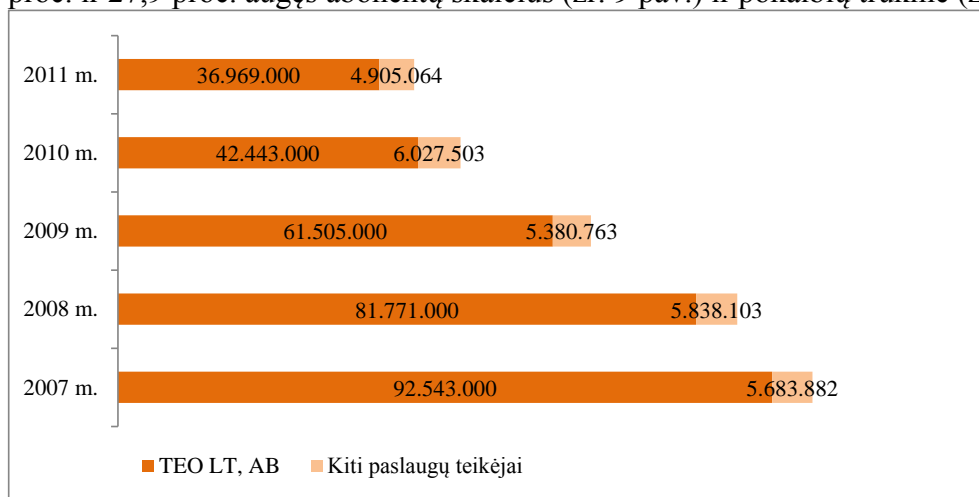
RRT, vadovaudamasi Trijų kriterijų taikymo gairėmis, išskyrė šiuos pagrindinius rodiklius, kuriais remiantis gali būti nustatoma, ar Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje yra požymių, leidžiančių spręsti, kad per tiriamąjį laikotarpį (2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) galėjo vystytis efektyvi konkurencija (antrasis kriterijus):

1. Rinkos dydis ir struktūra;
2. Kainų pokyčiai;
3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija;
4. Plėtros barjerai.

3.2.1. Rinkos dydis ir struktūra

Pajamos⁵³. 2007 – 2011 m. laikotarpiu Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos dydis, matuojant pajamomis, susitraukė daugiau nei dvigubai (57,37 proc.), t. y. nuo 98,2 mln. Lt 2007 m. iki 41,8 mln. Lt 2011 m. (žr. 8 pav.). Bendros Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos pajamos mažėjo dėl 25,4 proc. kritusių kainų (žr. 11 pav.) ir 43,1 proc. mažėjusio paslaugų vartojimo (žr. 10 pav.).

TEO LT, AB užimama Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos dalis, matuojant pajamomis, per tą patį laikotarpį mažėjo 60,1 proc. ir 2011 m. sudarė **88,3 proc.** visų Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams pajamų. Tuo tarpu kitų paslaugų teikėjų pajamos 2007 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo 13,7 proc., t. y. mažėjo 46,7 procentinio punkto lėčiau nei TEO LT, AB pajamos. Lėtesnį kitų paslaugų teikėjų pajamų mažėjimo tempą leido išlaikyti atitinkamai 64,9 proc. ir 27,9 proc. augęs abonentų skaičius (žr. 9 pav.) ir pokalbių trukmė (žr. 10 pav.).

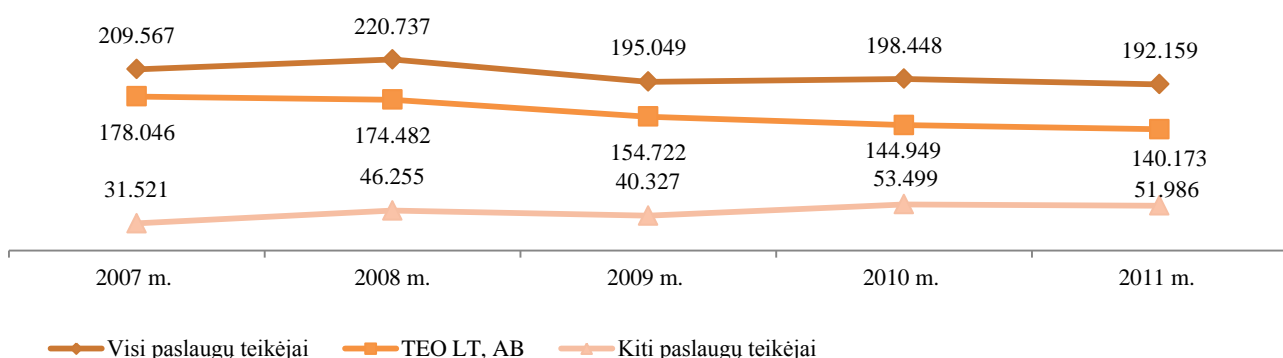

8 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų pajamos už Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimą, Lt, 2007 – 2011 m.

Abonentų skaičius. 2007 – 2011 m. laikotarpiu Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje, matuojant abonentų skaičiumi, sumažėjo 8,3 proc., (nuo 209 567 abonentų 2007 m. iki 192 159 – 2011 m.) (žr. 9 pav.). Toks mažėjimas yra 2 kartus lėtesnis nei Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, mažėjimas (17,5 proc.) (žr. 2 pav.).

⁵³ Šiame skyriuje iki 2009 m. II ketv. į Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos pajamas yra įtrauktos pajamos už skambučius trumpaisiais ir paslaugų numeriais.

TEO LT, AB užimama Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos dalis, matuojant abonentų skaičiumi, per tą patį laikotarpį mažėjo 21,3 proc. ir 2011 m. sudarė **72,9 proc.** rinkos. 2011 m., palyginti su 2007 m., kitų paslaugų teikėjų teikiamų Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų abonentų skaičius augo beveik dvigubai (20 465 abonentais) ir 2011 m. sudarė **27,1 proc.** Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos. Tikėtina, kad kiti paslaugų teikėjai abonentų skaičių augino TEO LT, AB abonentų sąskaita. Kitų paslaugų teikėjų sustiprėjusi konkurencinė pozicija lėmė užimamos Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos dalies, matuojant abonentų skaičiumi, augimą. Be to, tikėtina, kad įsibėgėjus šalies ekonominiams sunkmečiui 2009 m., Paslaugų gavėjai ieškojo būdų mažinti sąnaudas, tarp jų ir ryšio sąnaudas, ir rado pigesnių alternatyvų TEO LT, AB paslaugoms. Kitų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Nacionalinių Paslaugų gavėjų paslaugų kaina visu 2007 – 2011 m. laikotarpiu buvo žemesnė nei TEO LT, AB taikyta vidutinė atitinkamų paslaugų kaina (žr. 11 pav.).

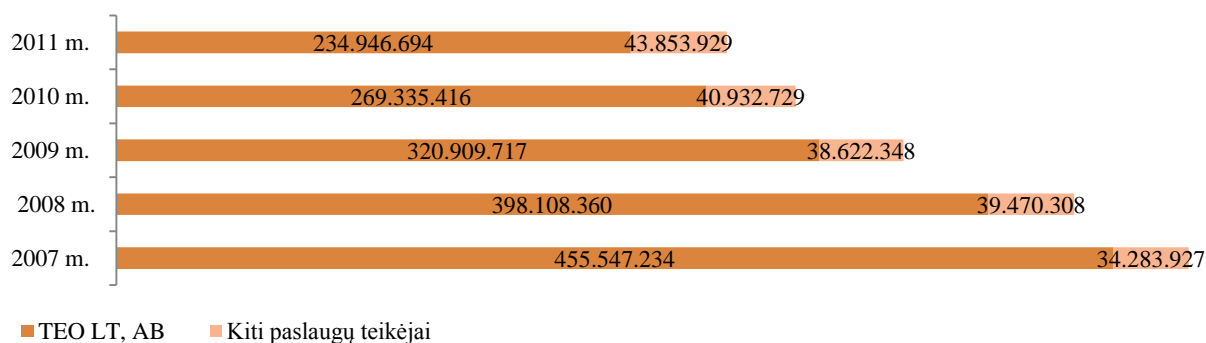

9 pav. Nacionalinių skambučių Paslaugų teikėjams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, dydžio bei TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų užimamos atitinkamos rinkos dalies dydžio dinamika, vnt., 2007 – 2011 m.

Lėtesnį Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, traukimąsi, lyginant su Nacionalinių skambučių Vartotojams rinka, galima aiškinti skirtingais abonentų pasirinkimo motyvais. Vartotojų pasirinkimą kalbėti fiksuotuoju ryšiu daugiau lemia vartojimo įpročiai, didelė specialių pasiūlymų pasiūla. Tikėtina, kad didelė dalis Paslaugų gavėjų, atsižvelgdami į tai, kad dar pakankamai didelis galutinių paslaugų gavėjų skaičius (t. y. 520 470, 2011 m. pab., žr. Ataskaitos 3.1 skyrių, 2 pav.) per tiriamąjį laikotarpį naudojosi Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugomis, būtent dėl šių potencialiai galimų galutinių paslaugų gavėjų inicijuotų įeinančių skambučių tiriamuoju laikotarpiu neatsisakė Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų. Tačiau apie Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų aktualumo mažėjimą byloja spartus Paslaugų gavėjų inicijuojamų Nacionalinių skambučių rinkos, matuojant pokalbių trukme, traukimas (43,1 proc.) (žr. 10 pav.).

Pokalbių trukmė. Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams trukmė 2007 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo 43,1 proc., t. y. nuo 489,8 mln. min. 2007 m. iki 278,8 mln. min. 2011 m.

TEO LT, AB atitinkamos rinkos dydis per tą patį laikotarpį mažėjo beveik dvigubai ir 2011 m. sudarė **84,3 proc.** visų Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams trukmės. Kitų paslaugų teikėjų teikiamų Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams abonentų inicijuotų pokalbių trukmė dėl beveik dvigubai augusio abonentų skaičiaus (žr. 9 pav.) išlaikė augimo tendenciją (per tiriamąjį laikotarpį augo 27,9 proc.) ir 2011 m. sudarė **15,7 proc.** Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos, matuojant pokalbių trukme.

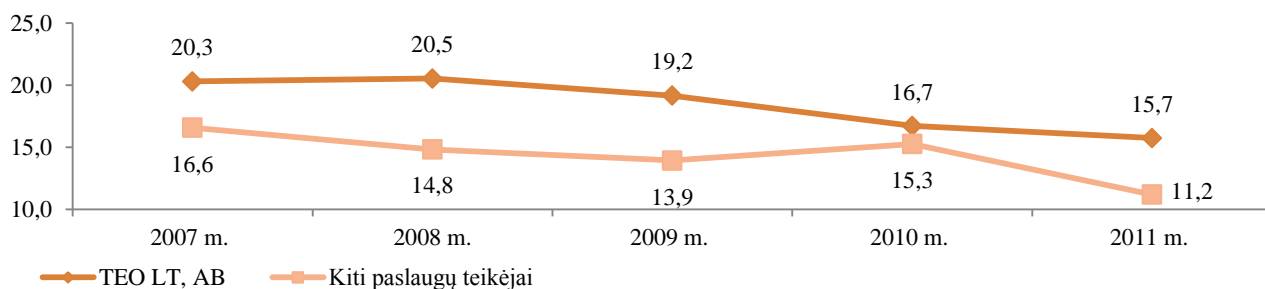

10 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų abonentų iniciuotų Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams trukmė, min., 2007 – 2011 m.

Net ir pingant pokalbiams (žr. 11 pav.), Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams vartojimas mažėjo stipriai (2011 m. 1 abonentas vidutiniškai kalbėjo 121 min./mėn., o tai yra 74 min./mėn. trumpiau nei 2007 m. (žr. 13 pav.)). Mažai tikėtina, kad Paslaugų gavėjams mažėjo poreikis skambinti tokiu mastu apskritai, darytina išvada, kad Paslaugų gavėjai šiuos skambučius keitė kitomis paslaugomis (žr. žemiau Kainų pokyčiai).

3.2.2. Kainų pokyčiai

2007 – 2011 m. laikotarpiu vidutinė Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kaina sumažėjo 25,4 proc., t. y. nuo 20,1 ct/min. 2007 m. iki 15,7 ct/min. 2011 m. TEO LT, AB vidutinė taikyta kaina per tą patį laikotarpį išlaikė panašią mažėjimo tendenciją (mažėjo nuo 20,3 ct/min. 2007 m. iki 15,7 ct/min. 2011 m.). Kitų paslaugų teikėjų vidutinė atitinkamo skambučio taikyta kaina neturėjo aiškios kitimo tendencijos, tačiau nuo 2007 m. iki 2011 m. ji sumažėjo 32,5 proc. ir 2011 m. siekė 11,2 ct/min, t. y. 4,4 ct mažiau negu vidutinė TEO LT, AB taikyta Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams kaina.

11 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų vidutinė taikyta Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kaina, ct/min., 2007 – 2011 m.

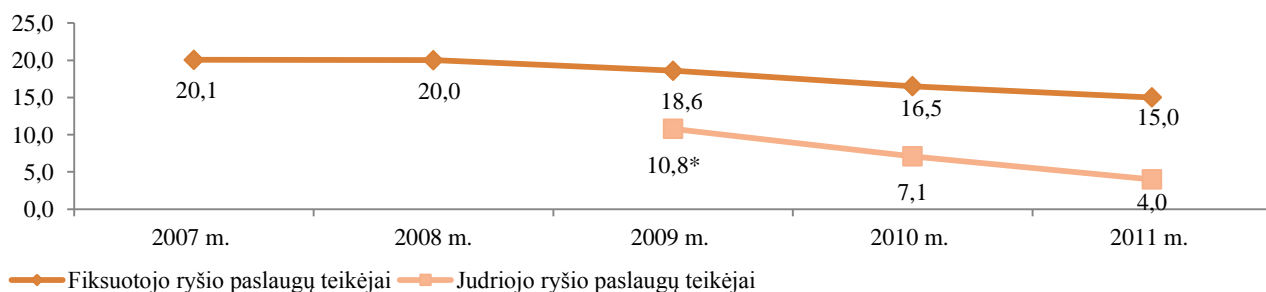
Mažėjančios kainos rinkoje rodo augančią konkurenciją. Jeigu Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkoje kiti paslaugų teikėjai negali pasiūlyti analogiškų kainų TEO LT, AB taikytoms kainoms, tai Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje kitų paslaugų teikėjų konkurencingumas juntamas stipriau. Apie tai galima spręsti iš abonentų skaičiaus augimo, konkurencingų, t. y. žemesnių nei TEO LT, AB vidutinių Nacionalinių skambučių Paslaugų teikėjams kainų, augančio pokalbių srauto. Net ir esant žemesnei kitų paslaugų teikėjų kainai, TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų užimamų rinkos dalių disproporcija dar pakankamai didelė. Tokia situacija susidarė dėl to, kad kaina nėra vienintelis motyvas, lemiantis Paslaugų gavėjo pasirinkimą.

Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje auganti konkurencija kainomis yra nepajėgi sustabdyti rinkos dydžio mažėjimo. Akivaizdu, kad Paslaugų gavėjai sparčiai mažėjančius Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams srautus keitė kitomis paslaugomis. Į klausimą kokios tai buvo paslaugos, atsakymo reikia ieškoti, nagrinėjant Paslaugų gavėjų komunikacijos būdų pokyčius bei giminingas rinkas, kurios galėjo daryti įtaką Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų paklausos mažėjimui.

Naujos kartos galinių įrenginių (išmanieji telefonai, planšetės) augantis populiarumas⁵⁴ sąlygojo patogesnę kitų elektroninių ryšių paslaugų, įgalinančių įvairesnius komunikavimo būdus populiarumą ir jų vartojimo augimą. Tą galėjo lemti ir mažėjančios Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams kainos (žr. 12 pav.). Taip pat tikėtina, kad Paslaugų gavėjai vidaus komunikacijos ar komunikacijos su išore tikslais Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas galėjo keisti ne tik Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis, bet ir daugiafunkcėmis komunikavimui skirtomis paslaugomis (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.).

Vykstant paslaugų konvergencijos procesams, rinkoje nyksta aiški riba tarp fiksuotojo ir judriojo telefono ryšio paslaugų ir tarp balso paslaugų bei duomenų perdavimo paslaugų. Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinka traukėsi beveik tokiu pat tempu (per 2009 – 2011 m. laikotarpį sumažėjo 22,5 proc. pagal pokalbių trukmę), kaip augo Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams trukmė per tą patį laikotarpį (21,2 proc.).

Vidutinės taikytos Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams kainos, palyginus su vidutinėmis taikytomis Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams kainomis, 2011 m. buvo beveik 4 kartus aukštesnės (žr. 12 pav.). Todėl negalima vienareikšmiškai teigti, kad šios paslaugos stipriai konkuruoja. Be to, egzistuoja Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paklausos išlaikymas dėl įeinančių Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams ir Nacionalinių skambučių Vartotojams skambučių užtikrinimo būtinybės.

12 pav. Fiksuotojo ir judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų vidutinė taikyta Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kaina, ct/min., 2007 – 2011 m.

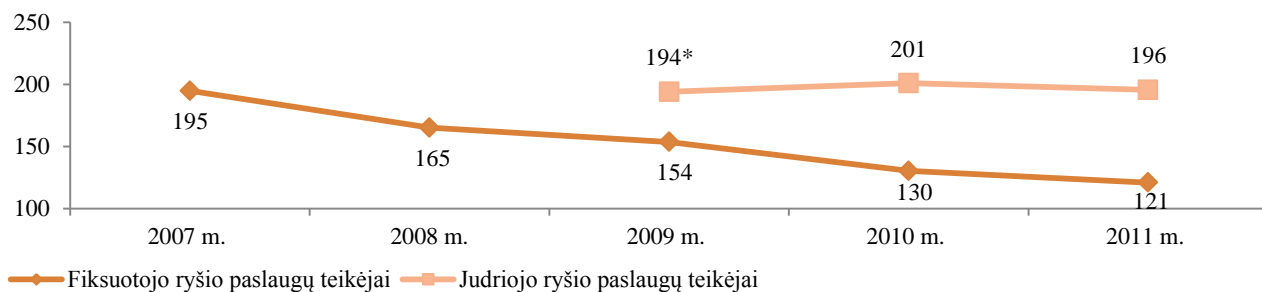
* Vidutinė Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams kaina paskaičiuota pagal 2009 m. II-IV ketv. duomenis.

Vidutinės Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams (3,8 ct/min.) ir vidutinės Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams (4 ct/min.) kainos beveik nesiskiria (žr. 7 ir 12 pav.); šiek tiek didesnę atitinkamų paslaugų vidutinių kainų Vartotojams (6,3 ct/min.) ir Paslaugų gavėjams (11,2 ct/min.) skirtumą taiko kiti paslaugų teikėjai, o didžiausias Vartotojams (2,7 ct/min.) ir Paslaugų gavėjams (15,7 ct/min.) atitinkamų paslaugų vidutinių kainų skirtumas fiksuojamas TEO LT, AB tinkle.

⁵⁴ 2011 m., palyginus su 2010 m., parduotų išmaniųjų telefonų skaičius Lietuvoje išaugo 2 kartus (nuo 111 tūkst. iki 225 tūkst.). Šaltinis: <http://www.15min.lt/mokslasit/straipsnis/technologijos/ismanieji-telefonai-lietuvoje-isitvirtina-letai-646-192391>; prisijungimo laikas: 2013-01-03.

Nebereguliuojant Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos, stiprėtų fiksuotojo ir judriojo ryšio paslaugų teikėjų konkurencija kainomis Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos atžvilgiu. Tuo pačiu mažėtų TEO LT, AB taikomų Nacionalinių skambučių Vartotojams kainų savame tinkle ir į kitus fiksuotojo ir judriojo ryšio tinklus skirtumai, dėl ko silpnėtų spaudimas Paslaugų gavėjams užtikrinti Vartotojams ir kitiems Paslaugų gavėjams galimybę susisiekti su Paslaugų gavėjais fiksuotuoju ryšiu, o Nacionalinių skambučių Paslaugų teikėjams paslaugų kainos artėtų prie judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams kainų.

3 kartus žemesnės Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kainos, patrauklesnis funkcionalumas daro įtaką Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjų vartojimui, kuris sparčiai mažėja. Akivaizdu, kad Paslaugų gavėjai dalį Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams keičia į Nacionalinius judriojo ryšio skambučius Paslaugų gavėjams. Tai patvirtina ir faktas, kad 2011 m. vienas Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjas per mėnesį kalbėjo 75 min. trumpiau negu vienas Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjas (žr. 13 pav.).

13 pav. Vieno Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų abonto ir vieno Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų abonto inicijuotų atitinkamų skambučių trukmės dinamika, min./mėn., atitinkamai 2007 – 2011 m. ir 2009 – 2011 m.

* Skambučių trukmė paskaičiuota pagal 2009 m. II-IV ketv. duomenis.

3.2.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

Įvertinus Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos dydžio, jos struktūros bei kainų pokyčius, galima išvelti egzistuojantį konkurencinį spaudimą Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos atžvilgiu. Nors 2007 – 2011 m. laikotarpiu rinkos dalyvių skaičius sumažėjo 3 dalyviais, t. y. nuo 26 iki 23 teikėjų, tačiau kitų paslaugų teikėjų atitinkamos rinkos dalys tiriamuoju laikotarpiu padidėjo: matuojant pajamomis – nuo 5,8 proc. iki 11,7 proc., o matuojant abonentų skaičiumi – nuo 15 proc. iki 27,1 proc. Nepaisant to, kad TEO LT, AB užima dominuojančią padėtį rinkoje, tačiau tiriamuoju laikotarpiu stebimas augantis kitų paslaugų teikėjų konkurencingumas, ypač kainos atžvilgiu.

2008 m. rugsėjo 30 d. atlikus Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos tyrimą, buvo konstatuota, jog operatorius TEO LT, AB, pasinaudodamas vertikalioje integracijoje, disponuojamos infrastruktūros kontrole, turi galimybių ir motyvų taikyti nepagrįstai aukštas kainas (angl. *excessive pricing*), kainų diskriminavimą, grobuoniškas kainas (angl. *predatory pricing*), taip pat vykdyti atitinkamą kainų politiką, siekiant konkurencijos ribojimo atitinkamoje mažmeninėje rinkoje. Kaip minėta anksčiau, vidutinės taikytos Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams kainos turi mažėjimo tendenciją (žr. 11 pav.), o TEO LT, AB taikytos vidutinės Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams kainos yra aukštesnės už kitų paslaugų teikėjų taikytas vidutinės Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams kainas. TEO LT, AB taikomos Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams – vietinių ir tarpmiestinių skambučių Paslaugų gavėjams TEO LT, AB tinkle –

taip pat nėra nepagrįstai žemos. TEO LT, AB 2008 – 2011 m. sąnaudų apskaitos informacija rodo⁵⁵, jog vietinių ir bei tarp miestinių skambučių Paslaugų gavėjams TEO LT, AB tinkle vidutinės vienos minutės pajamos buvo didesnės nei šių paslaugų sąnaudos⁵⁶. Vadinas, tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB netaikė grobuoniškų kainų, todėl jos taikytų vidutinių Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams kainų ir sąnaudų dinamika sukuria sąlygas potencialiai konkurencijai. Situacija, kai kitų paslaugų teikėjų taikytos vidutinės Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kainos yra mažesnės nei TEO LT, AB taikytos atitinkamų paslaugų kainos, taip pat sukuria konkurencines sąlygas Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje.

Kita vertus, natūralus Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos traukimas dėl mažėjančios paslaugų paklausos daro įtaką naujų paslaugų teikėjų įėjimui į rinką, nes mažėja paskatos veikti šioje rinkoje. Požymių, leidžiančių tikėtis Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos augimo, nenustatyta.

3.2.4. Plėtros barjerai

Rinkos augimas ir plėtra, ypač naujų rinkos dalyvių, taip pat yra efektyvios konkurencijos bruožas, kuris koreliuoja su egzistuojančiomis patekimo į rinką kliūtimis. Potencialus Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti šias paslaugas ir išvengti didelių investicijų į savo nuosavo viešojo fiksautojo ryšio tinklo infrastruktūrą, gali pasinaudoti TEO LT, AB teikiamomis su Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis vertikalčiai susijusiomis didmeninėmis paslaugomis. TEO LT, AB yra pripažinta didelę įtaką turinčiu ūkio subjektu su Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinką vertikalčiai susijusiose šių visų didmeninių paslaugų rinkose (Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksautoje vietoje rinką, Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksautoje vietoje rinką; Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksautoje vietoje, rinką; Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksautoje vietoje, rinką; Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksautoje vietoje, rinką; Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinką) bei įpareigota tinkamomis sąlygomis kitiems paslaugų teikėjams suteikti prieigą prie šių didmeninių paslaugų. Kiti ūkio subjektai, pasinaudodami TEO LT, AB teikiamomis aukščiau nurodytomis didmeninėmis paslaugomis, galėtų (gali) teikti Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas viešuoju fiksautojo ryšio tinklu, išvengiant didelių investicijų į nuosavo tinklo statybą, sukuriančių įėjimo į rinką barjerus. Pavyzdžiui, 2011 m. 7 paslaugų teikėjai pasinaudojo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdu, teikiant Nacionalinius skambučius Paslaugų gavėjams.

Kliūtys, iškylančios Paslaugų gavėjui keičiant vieną paslaugų teikėją kitu, galėtų didinti įėjimo į rinką barjerus, taip pat plėtros barjerus. Šios kliūtys yra susijusios su Paslaugų gavėjų informuotumu ir žinojimu, pavyzdžiui, apie kitų paslaugų teikėjų buvimą, apie tai, kaip galima pakeisti paslaugų teikėją. Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio

⁵⁵ Informacija apima informaciją apie pajamas ir sąnaudas. Šią informaciją TEO LT, AB pateikia RRT vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis Tarybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45–2146).

⁵⁶ TEO LT, AB sąnaudas ir pajamas turi skaičiuoti vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis Tarybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45–2146). Į sąnaudas yra įskaičiuota ir investicijų grąža. Išsami informacija apie konkrečių paslaugų pajamas ir sąnaudas Ataskaitoje nėra skelbiama, nes ši informacija laikytina konfidencialia. Apibendrinta informacija apie paslaugas yra skelbiama adresu <http://www.teo.lt/node/1250>.

paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, abonentui pageidaujant, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Kitų teisinių kliūčių Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams pakeisti vieną paslaugų teikėją kitu nėra.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad esant reguliavimui aukščiau išvardintose didmeninių paslaugų rinkose, įėjimo į Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinką barjerai mažėja, tuo pačiu mažėja ir plėtros barjerai atitinkamoje rinkoje. Tačiau dėl Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos mažėjimo tendencijos, plėtra šioje rinkoje mažai tikėtina ne dėl TEO LT, AB vykdomos veiklos, o dėl Paslaugų gavėjų paklausos mažėjimo.

Išvados:

1. Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinka sparčiai traukiasi (57,4 proc. pagal pajamas, 43,1 proc. pagal pokalbių srautą). Istorinis operatorius TEO LT, AB konkuruoja kainomis su kitais paslaugų teikėjais.

2. Fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai nepasiduoda Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kainų spaudimui šiame segmente (kainų skirtumas 11 ct/min.) dėl Paslaugų gavėjų būtinybės užtikrinti potencialiai galimų galutinių paslaugų gavėjų inicijuotų įeinančių skambučių srautą. Nepaisant to, kainos vis vien šiek tiek mažėja dėl Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų teikėjams rinkos spaudimo.

3. Kitų paslaugų teikėjų atitinkamos rinkos dalys tiriamuoju laikotarpiu padidėjo: matuojant pajamomis – nuo 5,79 proc. iki 11,71 proc., o matuojant abonentų skaičiumi – nuo 15 proc. iki 27,1 proc. Nepaisant to, kad TEO LT, AB užima dominuojančią padėtį rinkoje, tačiau tiriamuoju laikotarpiu stebimas augantis kitų paslaugų teikėjų konkurencingumas, ypač kainos atžvilgiu (2 kriterijus netenkinamas).

4. Atsižvelgiant į tai, kad RRT konstatuoja, jog yra požymių, kad Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje vystosi efektyvi konkurencija, pirmas ir trečias kriterijai nebevertinami, o *ex-ante* reguliavimas šioje rinkoje negalimas.

5. Atsižvelgiant į tai, kad atlikus Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos tyrimą nustatyta, kad šioje rinkoje yra efektyvi konkurencija, konstatuotina, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus nėra įvardijami didelę įtaką turintys ūkio subjektai ir nėra atliekamas Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas.

6. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 5 punkte, ir vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 7 dalimi, Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos charakteristikos negali pateisinti ūkio subjektui TEO LT, AB Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymo Nr. 1V-990 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punkte ir RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymo Nr. 1V-821 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte nustatytų įpareigojimų taikymo ir dėl to yra naikintini, todėl RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. 1V-990 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ ir RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 1V-821 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ pripažintini netekusiais galios.

3.3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS RINKOJE

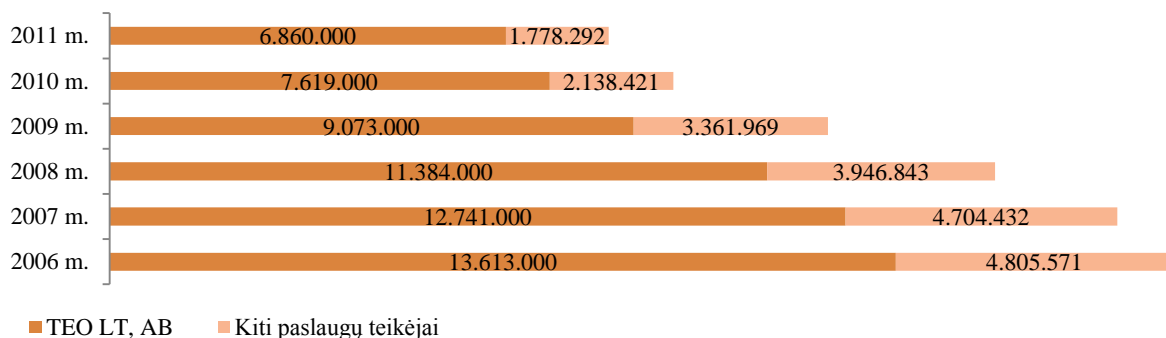
RRT, vadovaudamasi Trijų kriterijų taikymo gairėmis, išskyrė šiuos pagrindinius rodiklius, kuriais remiantis gali būti nustatoma, ar Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkoje yra požymių, leidžiančių spręsti, kad per tiriamąjį laikotarpį (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) galėjo vystytis efektyvi konkurencija (antrasis kriterijus):

1. Rinkos dydis ir struktūra;
2. Kainų pokyčiai;
3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija;
4. Plėtros barjerai.

3.3.1. Rinkos dydis ir struktūra

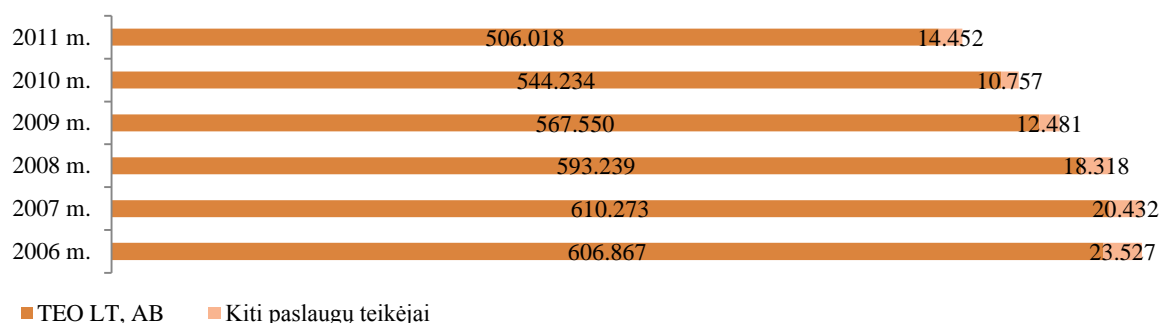
Pajamos. Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkos, matuojant pajamomis, dydis 2006 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo daugiau nei perpus – 53,1 proc., t. y. nuo 18,4 mln. Lt 2006 m. iki 8,6 mln. Lt 2011 m. Pajamas, gautas už Tarptautinius skambučius Vartotojams, mažino 20,6 proc. mažėjęs vartojimas (žr. 16 pav.) bei 40,9 proc. kritusi pokalbių kaina (žr. 17 pav.).

TEO LT, AB pajamos, gautos už Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugas, per tą patį laikotarpį mažėjo 49,6 proc., tačiau rinkos dalis išaugo 5,5 procentinio punkto ir 2011 m. sudarė **79,4 proc.** Tarptautinių skambučių Vartotojams pajamų. Kitų paslaugų teikėjų pajamos, gautos už Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugas, 2006 – 2011 m. laikotarpiu mažėjo 63 proc., o rinkos dalis 2011 m. sudarė **20,6 proc.** (žr. 14 pav.).

14 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų pajamos už Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų teikimą, Lt, 2006 – 2011 m.

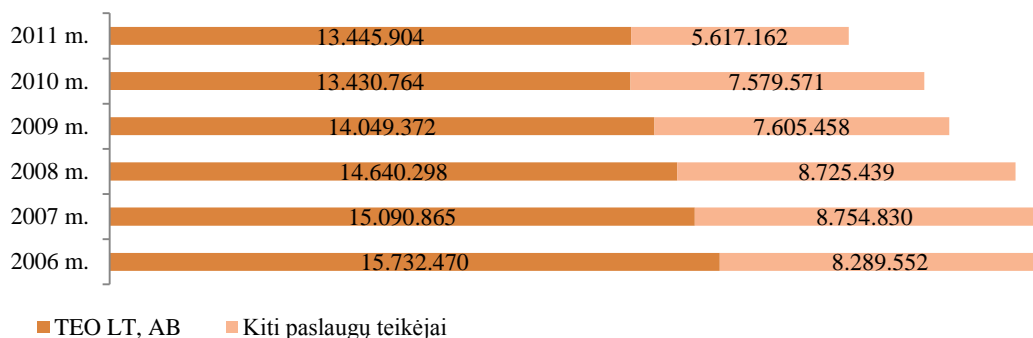
Abonentai. Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugos potencialus abonentas yra ir Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugos abonentas, nes RRT neturi duomenų, kiek iš jų naudojosi Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugomis. Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų abonentų skaičius 2006 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo 17,4 proc., t. y. nuo 630 394 abonentų 2006 m. iki 520 470 – 2011 m. (žr. 15 pav.)

15 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Vartotojų skaičiaus dinamika 2006 – 2011 m.

Skambučių trukmė. Tarptautinių skambučių Vartotojams trukmė 2006 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo 20,6 proc., t. y. nuo 24 mln. min. 2006 m. iki 19,1 mln. min. 2011 m.

TEO LT, AB užimamos atitinkamos rinkos dydis per tą patį laikotarpį mažėjo 14,5 proc., tačiau rinkos dalis išaugo 5 procentiniais punktais ir 2011 m. sudarė **70,5 proc.** visų Tarptautinių skambučių Vartotojams trukmės. Kitų paslaugų teikėjų Tarptautinių skambučių Vartotojams trukmė 2011 m., palyginti su 2006 m., krito stipriau – 32,2 proc., tačiau Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkos dalis išliko panaši ir 2011 m. sudarė **29,5 proc.**

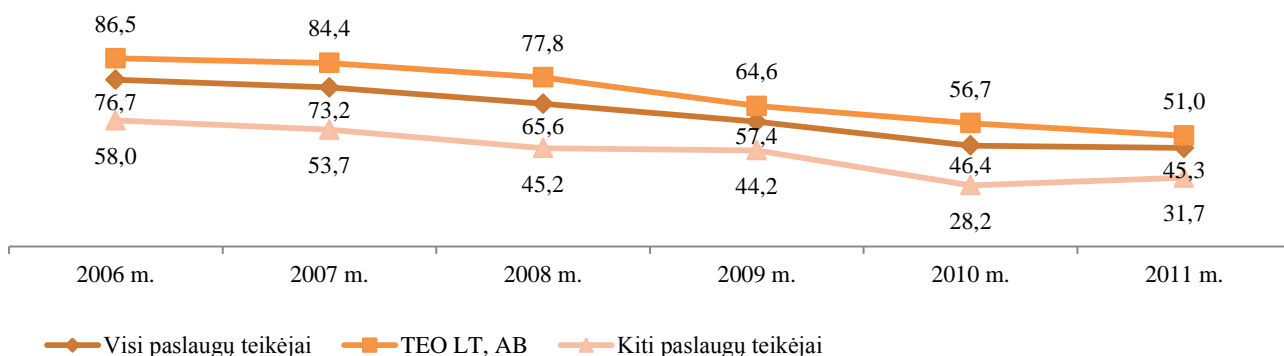
16 pav. TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų abonentų inicijuotų Tarptautinių skambučių Vartotojams trukmė, min., 2006 – 2011 m.

3.3.2. Kainų pokyčiai

Vidutinė Tarptautinių skambučių Vartotojams taikyta kaina 2006 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo 40,9 proc., t. y. nuo 76,7 ct/min. 2006 m. iki 45,3 ct/min. (žr. 17 pav.). 2011 m. Tarptautinių skambučių Vartotojams vartojimas krito, nors kainos mažėjo ženkliai. Tai galėjo lemti konkurencija su kitomis paslaugomis, kurios suteikia ne tik balso perdavimo galimybę, bet ir galimybę gauti daugiafunkces komunikavimui skirtas paslaugas (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.). Tą galėtų patvirtinti faktas apie Lietuvos emigracijos srautą tiriamuoju laikotarpiu (2006 – 2011 m.): jis padidėjo 55,2 proc.⁵⁷. Todėl tikėtina, kad Lietuvoje likę giminaičiai turėtų bendrauti su užsienyje gyvenančiais lietuviais ir Tarptautinių skambučių Vartotojams trukmė turėtų išaugti. Tačiau stebima priešinga situacija. Be to, kainų spaudimas iš Tarptautinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams rinkos mažai tikėtinas, nes 2011 m. vidutinė Tarptautinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams taikyta kaina buvo 78 ct/min. t. y. beveik dvigubai didesnė už vidutinę Tarptautinių skambučių Vartotojams taikytą kainą. Apibendrinant, galima teigti, kad Tarptautinių

⁵⁷ Emigrantų skaičius 2006 – 2011 m. laikotarpiu padidėjo nuo 34 713 iki 53 863.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1920>; prisijungimo laikas: 2012-12-17.

skambučių Vartotojams rinkos paslaugos konkuruoja su kitomis paslaugomis, kurios suteikia ne tik balso perdavimo galimybę, bet ir galimybę gauti daugiafunkces komunikavimui skirtas paslaugas (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.).

17 pav. TEO LT, AB, kitų paslaugų teikėjų ir visų paslaugų teikėjų vidutinės taikytos Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų kainos, ct/min., 2006 – 2011 m.

Nagrinėjant TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų konkurenciją Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkoje, matyti, jog tiek TEO LT, AB, tiek kiti paslaugų teikėjai per tą patį laikotarpį išlaikė vidutinės taikytos pokalbių kainos mažėjimo tendenciją. TEO LT, AB vidutinė taikyta Tarptautinių skambučių Vartotojams kaina mažėjo 41 proc., beveik tiek pat, kiek vidutinė Tarptautinių skambučių Vartotojams taikyta kaina (40,9 proc.), ir 2011 m. sudarė 51 ct/min. Ji buvo 60,9 proc. aukštesnė už kitų paslaugų teikėjų vidutinę Tarptautinių skambučių Vartotojams taikytą kainą, kuri sumažėjo 45,4 proc. ir 2011 m. sudarė 31,7 ct/min. (žr. 17 pav.) Tai, kad kiti paslaugų teikėjai, taikydami žemesnę nei TEO LT, AB kainą, nepadidino savo rinkos dalies TEO LT, AB atžvilgiu, rodo, kad kaina nėra lemiamas argumentas Vartotojų pasirinkimui. Taip pat tokią situaciją galėjo sąlygoti ir tai, jog tiek Tarptautinių skambučių Vartotojams, tiek Nacionalinių skambučių Vartotojams galutinis paslaugų gavėjas yra tas pats abonentas su tais pačiais vartojimo įpročiais. Vartotojai ženkliai nepersiskirstė tarp paslaugų teikėjų ir vartojimo įpročių nepakeitė: net ir mažėjant kainai, vartojimas neaugo. Todėl nepriklausomai nuo to, jog vidutinė kitų paslaugų teikėjų taikyta Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų kaina yra žemesnė nei TEO LT, AB taikyta atitinkamų paslaugų vidutinė kaina, Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkų struktūros nekito.

TEO LT, AB galėjo išlaikyti aukštesnę nei kitų paslaugų teikėjų taikytą vidutinę Tarptautinių skambučių kainą dėl esamos TEO LT, AB skambučių srautų struktūros. 2011 m. TEO LT, AB pagrindinį Nacionalinių skambučių Vartotojams srautą sudarė skambučiai savame tinkle (74,2 proc. viso skambučių srauto). Abonentai, rinkdamiesi sau palankų pokalbių planą (TEO LT, AB siūlo 19 mažmeninių planų Vartotojams⁵⁸), pirmiausia yra orientuoti į pigius pokalbius savame tinke, o aukštesnė Tarptautinių skambučių Vartotojams kaina Vartotojo pasirinkimui, kurio paslaugų teikėjo paslaugomis naudotis, didelės įtakos nedarė, nes visu tiriamuoju laikotarpiu (2006 – 2011 m.) vieno abonento per mėnesį Tarptautinių skambučių Vartotojams trukmė buvo apie 3 min. Akivaizdu, kad toks mažas Tarptautinių skambučių srautas negalėjo įtakoti motyvų keisti ar nekeisti Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugos teikėją kitu.

⁵⁸ <http://www.vox.lt/planai>, http://www.vox.lt/papildomi_planai, http://www.vox.lt/kiti_planai; prisijungimo laikas: 2012-11-23.

3.3.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

Nepaisant to, kad Tarptautinių skambučių Vartotojams rinka traukiasi, naujų paslaugų teikėjų skaičius 2006 – 2011 m. laikotarpiu išaugo 31,8 proc., t. y. nuo 22 iki 29 teikėjų. Vis tik Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkoje fiksuojamas kitų paslaugų teikėjų taikytų vidutinių kainų spaudimas TEO LT, AB taikomoms kainoms. Vadinas, galima konstatuoti, kad net mažėjant atitinkamos rinkos paslaugų paklausai, kiti paslaugų teikėjai sugeba konkuruoti su didelę įtaką rinkoje turinčia TEO LT, AB.

3.3.4. Plėtos barjerai

Rinkos augimas ir plėtra, ypač naujų rinkos dalyvių, taip pat yra efektyvios konkurencijos bruožas, kuris koreliuoja su egzistuojančiomis patekimo į rinką kliūtimis. Potencialus Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti šias paslaugas ir išvengti didelių investicijų į savo nuosavo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą, gali pasinaudoti TEO LT, AB teikiamomis su Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugomis vertikalčiai susijusiomis didmeninėmis paslaugomis. TEO LT, AB yra pripažinta didelę įtaką turinčiu ūkio subjektu su Tarptautinių skambučių Vartotojams rinka vertikalčiai susijusiose šių visų didmeninių paslaugų rinkose (Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinka, Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinka; Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinka; Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinka; Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje, rinka; Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinka) bei įpareigota tinkamomis sąlygomis kitiems paslaugų teikėjams suteikti prieigą prie šių didmeninių paslaugų. Kiti ūkio subjektai, pasinaudodami TEO LT, AB teikiamomis aukščiau nurodytomis didmeninėmis paslaugomis, galėtų (gali) teikti Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugas viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu, išvengiant didelių investicijų į nuosavo tinklo statybą, sukuriančių įėjimo į rinką barjerus. Pavyzdžiui, 2011 m. 12 paslaugų teikėjų pasinaudojo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdą, teikiant Tarptautinius skambučius Vartotojams.

Kliūtys, išskylančios Vartotojui keičiant vieną paslaugų teikėją kitu, galėtų didinti įėjimo į rinką barjerus, taip pat plėtos barjerus. Šios kliūtys yra susijusios su Vartotojų informuotumu ir žinojimu, pavyzdžiui, apie kitų paslaugų teikėjų buvimą, apie tai, kaip galima pakeisti paslaugų teikėją. Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, abonentui pageidaujant, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Kitų teisinių kliūčių Tarptautinių skambučių Vartotojams pakeisti vieną paslaugų teikėją kitu nėra.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad esant reguliavimui aukščiau išvardintose didmeninių paslaugų rinkose, įėjimo į Tarptautinių skambučių Vartotojams rinką barjerai mažėja, tuo pačiu mažėja ir plėtos barjerai atitinkamoje rinkoje. Tačiau dėl Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkos mažėjimo tendencijos, plėtra šioje rinkoje mažai tikėtina ne dėl TEO LT, AB vykdomos veiklos, o dėl Vartotojų paklausos mažėjimo.

Išvados:

1. Vidutinės Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų kainos nukrito 40,9 proc., vienam ūkio subjektui užimant 70,5 proc. Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkos, matuojant pokalbių trukme. Visu tiriamuoju laikotarpiu kitų paslaugų teikėjų taikytos vidutinės Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų kainos buvo mažesnės nei TEO LT, AB taikytos vidutinės kainos. Apibendrinant, galima teigti, kad TEO LT, AB konkuruoja su kitais paslaugų teikėjais ir rinkoje atsiranda potenciali konkurencija (2 kriterijus netenkinamas).

2. Nagrinėjamos rinkos mažėjimą (pagal pajamas – 53,1 proc., pagal skambučių trukmę – 20,6 proc.), tikėtina, sąlygoja daugiafunkčių komunikavimui skirtų paslaugų atsiradimas (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.), kuris daro konkurencinį spaudimą tiek TEO LT, AB, tiek kitiems paslaugų teikėjams.

3. Atsižvelgiant į tai, kad RRT konstatuoja, jog yra požymių, kad Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkoje vystosi efektyvi konkurencija, pirmas ir trečias kriterijai nebevertinami, o *ex-ante* reguliavimas šioje rinkoje negalimas.

4. Atsižvelgiant į tai, kad atlikus Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkos tyrimą nustatyta, jog šioje rinkoje yra efektyvi konkurencija, konstatuotina, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus nėra įvardijami didelę įtaką turintys ūkio subjektai ir jiems nėra atliekamas Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas.

5. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 4 punkte, ir vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 7 dalimi, Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkos charakteristikos negali pateisinti ūkio subjektui TEO LT, AB Tarptautinių skambučių Vartotojams rinkoje RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymo Nr. 1V-992 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punkte nustatytų įpareigojimų taikymo ir dėl to jie yra naikintini, todėl RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. 1V-992 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ pripažintinas netekusiu galios.

3.4. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKOJE

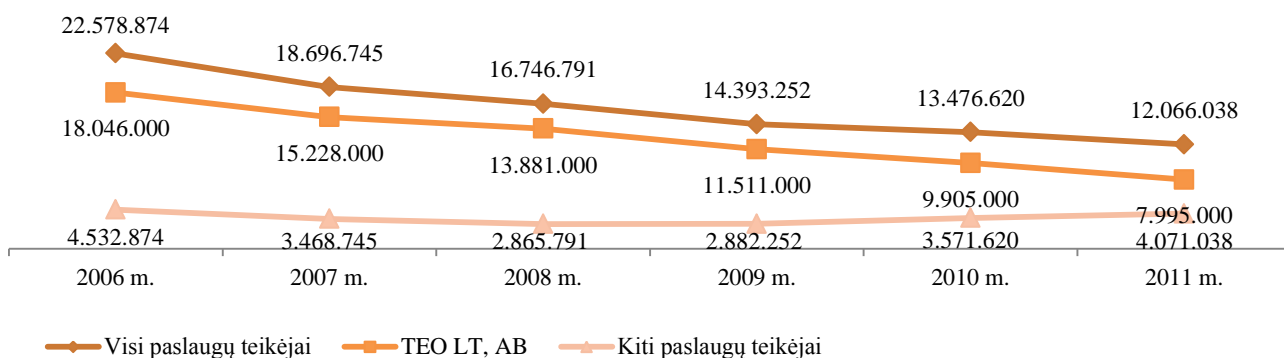
RRT, vadovaudamasi Trijų kriterijų taikymo gairėmis, išskyrė šiuos pagrindinius rodiklius, kuriais remiantis gali būti nustatoma, ar Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje yra požymių, leidžiančių spręsti, kad per tiriamąjį laikotarpį (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) galėjo vystytis efektyvi konkurencija (antrasis kriterijus):

1. Rinkos dydis ir struktūra;
2. Kainų pokyčiai;
3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija;
4. Plėtros barjerai.

3.4.1. Rinkos dydis ir struktūra

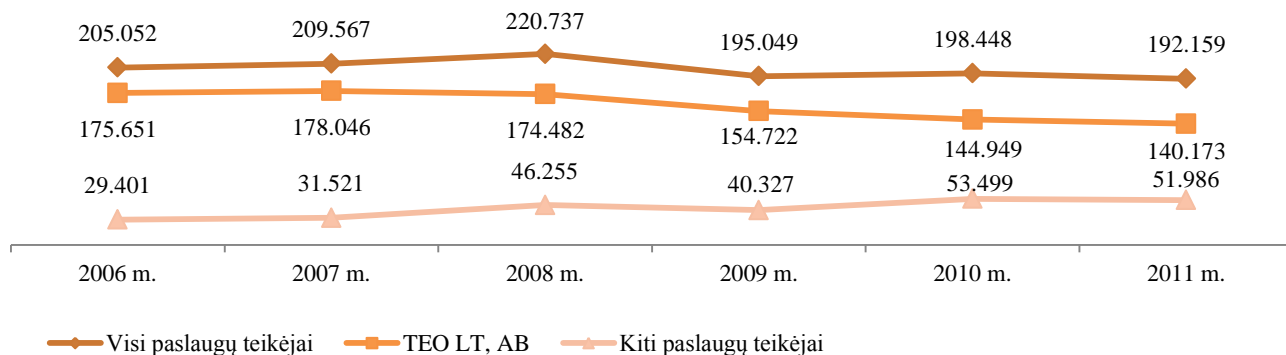
Pajamos. Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos, matuojant pajamomis, dydis 2006 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo beveik perpus – 46,6 proc., t. y. nuo 22,6 mln. Lt 2006 m. iki 12,1 mln. Lt 2011 m. (žr. 18 pav.). Nepaisant augusio šių paslaugų vartojimo, pajamas, gautas už Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas, tiriamuoju laikotarpiu mažino 59,8 proc. kritusi pokalbių kaina (žr. 21 pav.).

Per 2006 – 2011 m. laikotarpį TEO LT, AB pajamos mažėjo 55,5 proc. ir 2011 m. sudarė **66,2 proc.** visų Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams pajamų. Kadangi TEO LT, AB teikiamų Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams trukmė beveik nekito (žr. 20 pav.), galima numanyti, kad TEO LT, AB atitinkamų pajamų mažėjimą lėmė 52,4 proc. kritusios vidutinės Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams taikytos kainos (žr. 21 pav.).

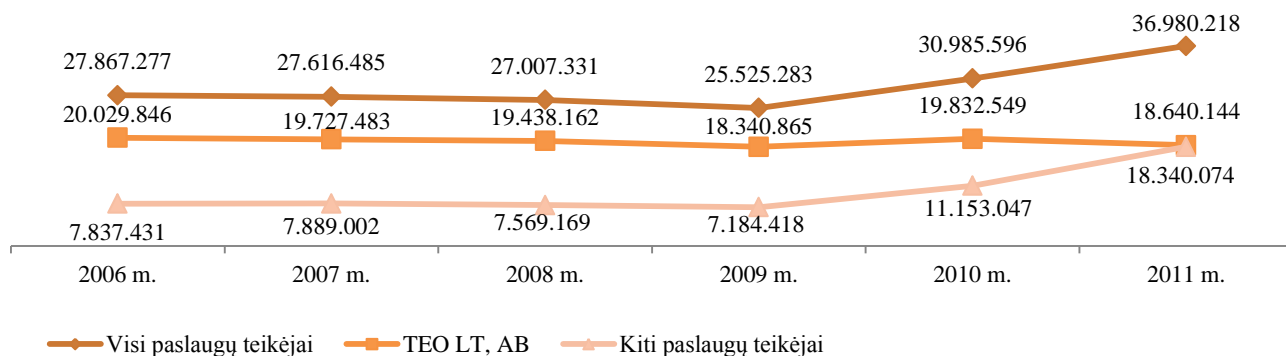
18 pav. Bendros, TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų pajamos už Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimą, Lt, 2006 – 2011 m.

Abonentai. Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų abonentas yra tas pats abonentas, kaip ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų abonentas. Kiek Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjų naudoja Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis ir atvirkščiai, RRT duomenų neturi. Paslaugų gavėjų, kurie naudoja Nacionalinių skambučių ar Tarptautinių skambučių paslaugomis, 2006 – 2011 m. laikotarpiu sumažėjo 6,3 proc., t. y. nuo 205 052 abonentų 2006 m. iki 192 159 – 2011 m. TEO LT, AB užimamos Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, dydis per tą patį laikotarpį mažėjo 20,2 proc. ir 2011 m. sudarė **72,9 proc.** rinkos. Tuo tarpu kitų paslaugų teikėjų atitinkamų abonentų skaičius, palyginti su 2006 m., augo beveik dvigubai ir 2011 m. sudarė **27,1 proc.** visų Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjų (žr. 19 pav.).

19 pav. Bendras, TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Paslaugų gavėjų skaičius, 2006 – 2011 m.

Skambučių trukmė. Bendra Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams trukmė per 2006 – 2011 m. laikotarpį išaugo 32,7 proc., t. y. nuo 27,9 mln. min. 2006 m. iki 37 mln. min. 2011 m. Įtakos tam labiausiai turėjo nuo 2009 m. pradėjusi augti kitų paslaugų teikėjų teikiamų Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams pokalbių trukmė, kuri 2011 m. sudarė **49,6 proc.** ir, palyginti su 2006 m., išaugo 2,3 karto. TEO LT, AB atitinkamos rinkos dydis per tą patį laikotarpį sumažėjo 7 proc., o rinkos dalis – 21,5 procentinio punkto ir 2011 m. sudarė **50,4 proc.** Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos.

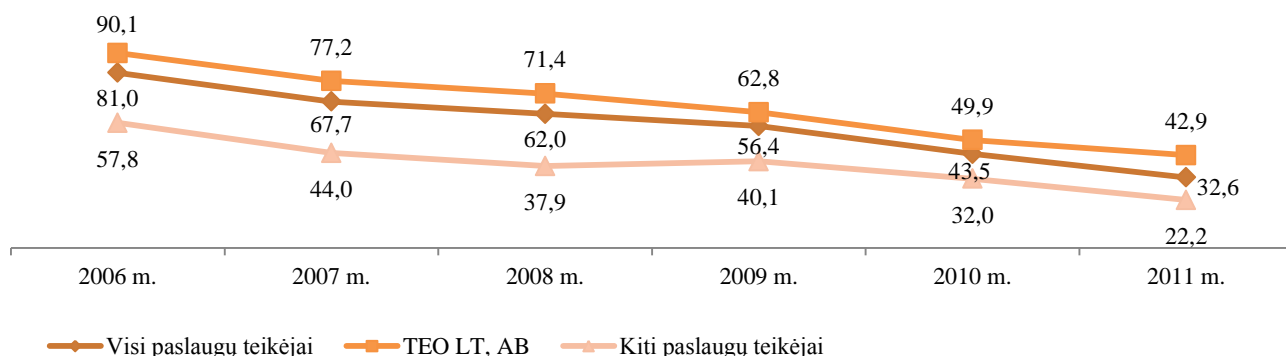

20 pav. TEO LT, AB, kitų paslaugų teikėjų ir visų paslaugų teikėjų paslaugų abonentų inicijuotų Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams trukmė, min., 2006 – 2011 m.

3.4.2. Kainų kitimas

Vidutinė Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams taikyta kaina per 6 metus sumažėjo 59,8 proc., t. y. nuo 81 ct/min. 2006 m. iki 32,6 ct/min. 2011 m. Tiek TEO LT, AB, tiek kiti paslaugų teikėjai per tą patį laikotarpį išlaikė vidutinės atitinkamų skambučių kainos mažėjimo tendenciją: TEO LT, AB vidutinė Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams kaina mažėjo 52,4 proc., kitų paslaugų teikėjų – 61,6 proc. TEO LT, AB vidutinė šių skambučių taikyta kaina 2011 m. sudarė 42,9 ct/min., ir buvo 2 kartus arba 20,7 ct aukštesnė negu kitų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams kaina, kuri 2011 m. siekė 22,2 ct/min.

Vidutinę Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams taikytą kainą palyginus su Tarptautinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams taikytomis kainomis, darytina išvada, kad fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai nekonkuruoja su judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais, nes 2011 m. Tarptautinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams kaina buvo 1,06 Lt/min., t. y. tris kartus aukštesnė už vidutinę Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams taikytą kainą.

21 pav. TEO LT, AB, kitų paslaugų teikėjų ir visų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams kaina, ct/min., 2006 – 2011 m.

Vidutinės Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams kainos kritimas 60 proc., net ir augant vartojimui, vertintinas kaip ypač aktyvios konkurencijos požymis. Šiuo atveju labiau tikėtina, kad vidutinių Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams kainų mažėjimą galėjo lemti šių paslaugų teikėjų tarpusavio konkurencija nei konkurencija su kitomis daugiafunkčėmis komunikavimui skirtomis paslaugomis (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.).

Iki 2009 m. šios rinkos struktūra, matuojant pokalbių trukme, buvo pastovi (žr. 20 pav.). Tačiau nuo 2009 m. kitų paslaugų teikėjų Paslaugų gavėjų vartojimas pradėjo sparčiai augti: per 2 metus vartojimas išaugo net 155,3 proc. Net ir pingant paslaugoms, toks vartojimo augimas sąlygojo kitų paslaugų teikėjų 41,2 proc. pajamų augimo šuolį (žr. 18 pav.). Įdomu, kad žymiai daugiau pradėjo vartoti būtent kitų paslaugų teikėjų Paslaugų gavėjų segmentas, ko negalima pasakyti apie TEO LT, AB atitinkamą segmentą. Galime teigti, kad bendras Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų vartojimas augo dėl kitų paslaugų teikėjų Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams vartojimo augimo (žr. 20 pav.). Nežinant tikslaus abonentų, būtent Paslaugų teikėjų, skaičiaus segmente kitimo tendencijų, tačiau laikant, kad kiekvienas Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų abonentas yra ir Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų abonentas, matyti, kad vieno abonentų Tarptautinių skambučių trukmė tiriamuoju laikotarpiu išaugo 41,6 proc. Jei 2006 – 2009 m. laikotarpį 1 abonentas per metus vidutiniškai kalbėjo 130 min., tai 2010 m. – jau 156 min/m., o 2011 m. – 192 min/m.

Kyla klausimas, kas galėjo per pastaruosius dvejus metus taip ženkliai padidinti Paslaugų gavėjų poreikį naudotis Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis. Galbūt sunkmečio sąlygomis, sumažėjus Lietuvos vartotojų perkamajai galiai, Paslaugų gavėjai ėmė ieškoti ne tik kaip sumažinti einamąsias sąnaudas (sąskaitas už pokalbius) (2011 m. duomenimis, kitų paslaugų teikėjų Tarptautiniai skambučiai Paslaugų gavėjams kainavo 22,2 ct/min., TEO LT, AB – 42,9 ct/min.), bet ir aktyviau megzti ryšius su užsienio rinkomis, ieškoti verslo partnerių už Lietuvos ribų (2010 m. eksporto įtaka BVP išaugo apie 10 proc.). Be to, tikėtina, kad brangias verslo keliones, komandiruotes, Paslaugų gavėjai keitė telefoninėmis konferencijomis (verslo kelionių skaičius 2009 m., palyginus su 2008 m., sumažėjo 35,7 proc., 2010 m. fiksuojamas 24 proc. augimas, o 2011 m. – 6,1 proc. sumažėjimas)⁵⁹.

3.4.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

Įvertinus Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos dydžio, jos struktūros bei kainų pokyčius, teigtina, kad egzistuoja konkurencija atitinkamoje rinkoje. 2006 – 2011 m. laikotarpiu rinkos dalyvių skaičius sumažėjo 13,3 proc., t. y. nuo 30 iki 26 teikėjų. Nors TEO LT, AB užima dominuojančią padėtį rinkoje, tačiau tai netrukdo kitiems paslaugų teikėjams veikti rinkoje ir teikti

⁵⁹ Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1152>; prisijungimo laikas: 2013-01-03.

konkurencingas paslaugas. Nagrinėjamu laikotarpiu (2006 – 2011 m.) kitų paslaugų teikėjų rinkos dalys akivaizdžiai išaugo: pagal pajamas 13,8 procentinio punkto (nuo 20 proc. iki 33,8 proc.), pagal pokalbių trukmę 21,5 procentinio punkto (nuo 28,1 proc. iki 49,6 proc.).

Vidutinės Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams kainos visu tiriamuoju laikotarpiu išlaikė mažėjimo tendenciją. TEO LT, AB taikytos vidutinės kainos buvo žymiai aukštesnės nei kitų paslaugų gavėjų taikytos kainos, todėl tai byloja apie egzistuojančią konkurenciją atitinkamoje rinkoje. Spaudimas iš Tarptautinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams rinkos mažai tikėtinas, nes pastarosios rinkos vidutinė taikyta kaina buvo 3 kartus aukštesnė (1,06 Lt/min.) už vidutinę Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams taikytą kainą (32,6 ct/min.).

3.4.4. Plėtros barjerai

Rinkos augimas ir plėtra, ypač naujų rinkos dalyvių, taip pat yra efektyvios konkurencijos bruožas, kuris koreliuoja su egzistuojančiomis patekimo į rinką kliūtimis. Potencialus Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti šias paslaugas ir išvengti didelių investicijų į savo nuosavo viešojo fiksotojo ryšio tinklo infrastruktūrą, gali pasinaudoti TEO LT, AB teikiamomis su Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis vertikalčiai susijusiomis didmeninėmis paslaugomis. TEO LT, AB yra pripažinta didelę įtaką turinčiu ūkio subjektu su Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinka vertikalčiai susijusiose šių visų didmeninių paslaugų rinkose (Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksotoje vietoje rinka, Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksotoje vietoje rinka; Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksotoje vietoje, rinka; Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksotoje vietoje, rinka; Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksotoje vietoje, rinka; Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinka) bei įpareigota tinkamomis sąlygomis kitiems paslaugų teikėjams suteikti prieigą prie šių didmeninių paslaugų. Kiti ūkio subjektai, pasinaudodami TEO LT, AB teikiamomis aukščiau nurodytomis didmeninėmis paslaugomis, galėtų (gali) teikti Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas viešuoju fiksotojo ryšio tinklu, išvengiant didelių investicijų į nuosavo tinklo statybą, sukuriančių įėjimo į rinką barjerus. Pavyzdžiui, 2011 m. 12 paslaugų teikėjų pasinaudojo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdą, teikiant Tarptautinius skambučius Paslaugų gavėjams.

Kliūtys, iškylančios Paslaugų gavėjui keičiant vieną paslaugų teikėją kitu, galėtų didinti įėjimo į rinką barjerus, taip pat plėtros barjerus. Šios kliūtys yra susijusios su Paslaugų gavėjų informuotumu ir žinojimu, pavyzdžiui, apie kitų paslaugų teikėjų buvimą, apie tai, kaip galima pakeisti paslaugų teikėją. Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, abonentui pageidaujant, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Kitų teisinių kliūčių Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams pakeisti vieną paslaugų teikėją kitu nėra.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad esant reguliavimui aukščiau išvardintose didmeninių paslaugų rinkose, įėjimo į Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinką barjerai mažėja, tuo pačiu mažėja ir plėtros barjerai atitinkamoje rinkoje. Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos, matuojant pokalbių trukmę, augimo tendencija atskleidžia, kad plėtra šioje rinkoje nėra stabdoma ar kitaip ribojama.

Išvados:

1. Vidutinės Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams taikytos kainos per 6 metus krito 59,8 proc., o nuo 2009 m. stebima konkurencija tarp TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų yra ypač aktyvi.

2. TEO LT, AB dalis Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje, matuojant pokalbių trukme, sumažėjo 21,5 procentinio punkto ir 2011 m. sudarė 50,4 proc. Krentančios kainos ir TEO LT, AB rinkos dalies spartus mažėjimas yra efektyvios konkurencijos vystymosi požymis (2 kriterijus netenkinamas).

3. Atsižvelgiant į tai, kad RRT konstatuoja, jog yra požymių, kad Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje vystosi efektyvi konkurencija, pirmas ir trečias kriterijai nebevertinami, o *ex-ante* reguliavimas šioje rinkoje negalimas.

4. Atsižvelgiant į tai, kad atlikus Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos tyrimą nustatyta, jog šioje rinkoje yra efektyvi konkurencija, konstatuotina, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus nėra įvardijami didelę įtaką turintys ūkio subjektai ir jiems nėra atliekamas Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas.

5. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 4 punkte, ir vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 7 dalimi, Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos charakteristikos negali pateisinti ūkio subjektui TEO LT, AB Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymo Nr. 1V-994 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punkte nustatytų įpareigojimų taikymo ir dėl to jie yra naikintini, todėl RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. 1V-994 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ pripažintinas netekusiu galios.